500.421
MHC 2.960

VASÁRNAPI UJSÁG

ORSZ. SZÉCHENYI KÖNYVTÁR

1870.

XVII-dik ÉVI FOLYAM.

Felelős szerkesztő:

NAGY MIKLÓS.

ORSZ. SZÉCHENYI KÖNYVTÁR

Kiadó-tulajdonos:

HECKENAST GUSZTÁV.

Balog Ferenc kir. táblai biró

PEST, 1870.

NYOMATOTT HECKENAST GUSZTÁVNÁL.

Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A „Vasárnapi Ujság“ 1870-dik évi folyamának tartalma.

a) Képek és rajzok jegyzéke.

ORSZ. SZÉCHENYI KÖNYVTÁR Könyvtári jegyzőkönyv 1875 sz. 238

I. Arczképek.

a) Hazaiak.

Szám

Szentjóbi Szabó László 2
Dömötöri Németh József 4
Gróf Bethlen Farkas 5
Felekiné, Munkácsi Flóra 7
Hertelendi Gábor 8
Ghyczy Béla 11
Nagy Iván. 12
Asztalos Sándor 13
Lónyay Gábor 14
Piry Czirjék 17
Human Olga 17
Salamon József 19
Ghyczy Ignácz 20
Kerkapoly Károly 22
Gróf Batthyány Lajos 23
Damjanics 24
Gróf Batthyány Lajos özvegye . . 25
Mihálovits József 27
Ludvigh János 30
Ifj. gr. Zichy József 32
Munkácsy Mihály 41
Boczkó Dániel 45
Schulcz Ferencz 47
Hollán Ernö 48
Hauser Károly 48
Szende Béla 48
Balogh Péter 49

b) Külföldiek.

Ollivier Emil 3
Rochefort Henrik 6
Bakunin Mihály 8
Gróf Daru Napoleon 9
Herzen Sándor 10
Bourbon Henrik 15
Gróf Potocki Alfréd 21
Dickens Károly 26
Barbés Armand 28
Bismarck gróf 30
Gramont herczeg 30
Leboeuf Edmund 31
Moltke tábornok 33
Bazaine Achill 34
Mac Mahon 35
Frossard tábornok 35
Failly tábornok 35
Ladmirault tábornok 35
Bourbaki tábornok 35
Palikao gróf 36
Trochu tábornok 37
Uhrich tábornok 38
Favre Gyula 39
Blumenthal tábornok 42
Wimpffen tábornok 42
Gambetta Leon 43
Jacoby János 44
A franczia köztársasági kormány tagjai (Picard, Pelletán Jenö, Simon Gyula, Cremieux, Garnier-Pagès, Röchefort, Ferry Gyula, Glais-Bizoin, Gambetta, Favre, Arago Emanuel) 45
Beethoven Lajos 51
Garibaldi József 51
Dumas Sándor 52

II. Történelmi képek.

Az egyetemes zsinat ülése a Sz. Péter templomában Rómában. 4
Az auteuili esemény: Noir Viktor meggyilkoltatása Bonaparte Péter herczeg által 5
A belleville-i barrikád Párisban (febr. 7-én) 9
Dickens Károly bucsu-fölolvasása . 13
Bonaparte Péter herczeget a fogházból a tárgyalási terembe kisérik . 14
A spanyol fejedelmek párbaja . . . 15
A solferinói csatatéren elesettek csontjainak összegyüjtése 18
Gr. Batthyány Lajos koporsója a ferenczek sirboltjában. *Székely B.* . 16
Gr. Batthyány Lajos kivégeztetése 1849. decz. 6. 23
Gr. Batthyány L. temetése 1849-ben 23
A párisi zavarok: Jelenet a Prince Eugène kaszárnya előtt. . . . 24
Katonai éji őrség a Luxemburg palotában 24
Batthyány-gyászünnepély: A ravatal a ferenczrendiek templomában . 25
A holttest áthelyezése a ferenczek sirboltjában. 26
A temetési menet a nemzeti muzeumnál 26
A gyászmenet a kerepesi-uti temetőben. *Székely B.* 29
A temetés után 29
Franczia nemzetőrség 30
Porosz tábori posta 31
Franczia katonák indulása a párisi indóházból 32
Egy porosz huszár-ezred indulása Düsseldorfból 32
Porosz-német hadsereg (5 kép) . . 33
Franczia hadsereg (5 kép) 33
A porosz-német hadsereg vezérei . . 34
A saarbrückeni ütközet aug. 2-án: Napoleon császár és táborkara a spicherni magaslaton 35
Franczia lakosok menekülése Forbachból 36
Sebesült franczia foglyok elszállítása a wörthi csatatérről 36
Az elesetteket temető parasztok a wörthi csatatéren 36
Franczia csapatok bevonulása Metz várába, aug. 14. 37
Párisi szabad csapatok 37
Erődítési munkálatok Párisban éjjel 37
Eleséget szállitó porosz dzsidások . 38
Requiráló porosz katonák egy elzaszi helységben 38
A porosz sereg bevonulása Pont-à-Mousson főterére 38
Parlamentair a sedani vár fokán . . 39
A köztársaság kihirdetése Párisban szept. 4-én 39
Egy mitrailleuse elfoglalása a poroszok által a wörthi csatában . . . 39
A Napoleon-dynastia trónvesztésének kihirdetése a törvényhozó testületben szept. 4 40
Douaine franczia tábornok temetése Saargemündeben 40
Napoleon találkozása Bismarckkal Doncheryben, Sedan mellett . . . 40
Porosz uhlánusok egy ardenni majorb. 41
Bazeilles falu égése, Sedan mellett . 41
A Saverne-utcza Strassburgban az ostrom után 43
Strassburg égése az ostrom alatt . . 43
A franczia katonaság kivonulása Strassburgból 44
Bajor vadászok harcza a turkókkal a weiszenburgi csatában 44
Toursból kivonuló franc-tireur csapat 46
Kórház a pont-à-moussoni főtemplomb. 46
Villejuifi ütközet Páris előtt okt. 13. 47
Leszállás léghajón 47
A vörös köztársaságiak betörnek az ideiglenes kormány tanácstermébe a párisi városháznál 48
Porosz előőrs Páris előtt 48
Porosz tábori csendőrök egy elzaszi helységben 49
Honvéd dandárgyakorlatok: Nagy-Szombatban 50
Ipolyságban 50
A köztársasági kormány tagjai a párisi nemzetőrség közt 50
Porosz katonák Versaillesban . . . 51
Az 1848-iki honvédek 52

III. Táj- és utiképek.

a) Hazaiak.

Szám

Téli tájkép. *Keleti Gusztáv* 2
Téli kép. *Greguss János* 5
Thalheimi üveghuta Vasmegyében . 10
Dévényi várrom északról. *Keleti G.* . 12
Rothenstein romjai. *Keleti G.* . . . 12
Bacskói kastély Zemplénb. *Greguss J.* 14
Bacskó vidéke. *Greguss J.* 14
Tájkép a Cserna-völgyből. *Greguss J.* 16
Nagy-Oroszi Nógrádmegyében . . 18
Eszék vidékéről: Falusi lak . . . 19
Kukoricza-kas 19
Kendertilolás 19
Favágók kemenczéje az erdőben . 20
Őrház a katonai végvidéken . . . 21
Vesztegház a Határőrvidéken . . . 22
Bozsnyák falu 22
Lármafa a Határőrvidéken 22
Czegei kastély Erdélyben 27
Czegei tó 27
Tölgyesi vám Csikszékben. *Keleti G.* 50
Topliczai melegforrások. *Keleti G.* . 50

b) Külföldiek.

Indiai pagodák 1
Cheops-gúla. Fénykép után 3
A király a Cheops-gúlán 3
Mont-cenisi vaspálya: Az „Ördög lépcsője“ 8
Ramsau patak Bajorországban. *Mészöly* Géza 9
Lengyel történeti múzeum Rappelswilben. Fénykép után 29
Bitsch vára Elzaszban 41
Wilhelmshöhei kastély, Kassel mellett 42
Sedan 42

IV. Hazai épitészet, emlékmüvek, régiségek.

A haldokló honvéd. *Izsó* Miklós szobormüve után *Sz. B.* 1
Mátyás király születési háza Kolozsvártt 1
A Hid-kapu Kolozsvártt. Fénykép után 4
„Bethesda“ kórház Pesten 6
A pesti skót missió iskolája Pesten . 6
Debreczeni szinház. Fénykép után *Haske* 7
Az országos prot. árvaház Pesten . . 14
Zrinyi a költö mellszobra, *Izsótól* . 18
Aradi honvéd-emlék. *Aradi* Zsigmond szobormüve után 21
Kisfaludy Sándor siremléke a sümegi köztemetőben. *Bozóky* János . . 28
Kisfaludy Sándor egykori háza és emlékszobra Sümegen. *Bozóky* J. . . 28
Rulikovszky Kázmér siremléke Nagy-Váradon a közös sirkertben . . . 45
A kilencz vértanu siremléke a kerepesi-uti temetőben 45
Pákh Albert mellszobra, *Izsótól* . . 46
Pákh Albert siremléke a kerepesi-uti temetőben 46
Nemzeti tornacsarnok Pesten . . . 51
A tervezett pesti fösugárut 51

V. Természettudomány, ipar, gazdaság.

Gőzléghajó 5
Creusoti kovácsműhely 6
Creusoti kovács a harapófogóval . . 6
Üvegkészités (3 kép) 10
Flamingó fészek 11
Szántás gőzekével 13
Dunai monitor 20
Uti gőzös 20
„Tengeri hirnök“ a veszélyben forgó hajók iratainak megmentésére . . 25
Az új Themse-alagút váró-terme . . 27
Az új Themse-alagút átmetszete . . 27
Az új Themse-alagút omnibusza . 27
Ingó hajószoba 30
Mitrailleuse-ök 31
Farcy-féle ágyunaszád 31
A Dreyse és a Chassepot (6 kép) . 33, 34
Házszállitás Amerikában 43
Üveg ivócsövek betegek számára . . 44
A villanydelejes világitó készülék alkalmazása a tengeren (2 kép) . . 47

VI. Népviseletek, genreképek.

a) Hazaiak.

Képek a puszáról:
1. Csikós. Fénykép után *Jankó* J. . 1
2. Juhász. Fénykép után *Jankó* J. . 7
3. Gulyás. Fénykép után *Jankó* J. . 16
Aranymosó czigányok. *Krenner* Mari 2
Vásárra menö oláhok. *Krenner* M. . 12
Csürhe. *Greguss* János 12
A vén káplár 13
Itatás. *Greguss* J. 17
Hazatérés a vásárról. *Irinyi* Sándor . 18
Vidéki oláhok 19
Bozsnyák táncz 20
Horvát nők a határőrvidéken . . . 21
Horvát határőr 22
Ebédvivö kis leány. *Mészöly* Géza . 25
Pesti konstábler *Zahoray* János . . 29
Utazás az alföldön. *Greguss* J. . . 51
Pesti bolt-őr. *Jankó* J. 51

b) Külföldiek.

„Mennyoltára“-i Bambino Rómában . 9
Walesi népviselet 10
Bolgár pap 11
Bolgár szerzetes 11
Bolgár apácza 11
Szegény gyermekek garasos ebédje Londonban 15
Szivarkészitö leányok Sevillában . . 15
Indián főnök családja körében . . . 17
Konstantinápolyi tüzoltók 26
Hálószövö irlandi asszony 28
A Moselben halászó franczia katonák 34
Elzaszi kép 49
A franczia árva 52

VII. Vegyes tárgyuak. Térképek és tervrajzok.

Mátyás király névaláirásának hasonmása 1
Léghajósok 30,000 lábnyi magasban 2
A Cheops-gúla átmetszete 3
Évszám-hasonmások a kolozsvári Hid-kapuról (3 kép) 4
Egy madár-fuért 11
Az 1662-diki pozsonyi országgyülés ülésrajza 22
Az 1681-diki országgyülés soproni zöld házának ülésrajza 22
Csatatérkép a porosz-franczia háboruból 32
Metz tervrajza 35
Strassburg tervrajza 35
A mannheim-forbach-metzi vasutvonal térképe 36
Páris és környékének tervrajza . . 37
A metzi csaták térképe 37
A sedani csata tervrajza 38
Páris és erődítményeinek térképe . . 40
A sedani csata térképe 42
Hasonmás egy XIV-dik századi sakkcodexből 45
Kulcs a „Páris madártávlatból“ czimü képhez 52

Rendkivüli mellékletek:

„Siralomház.“ *Munkácsy* Mihály festménye után. (A 41. számhoz.)
Páris madártávlatból. (Az 52. számhoz.)

b) Szöveg.

1. Elmélkedések, értekezések, fejtegetések.

Lap

Az ügyvédekről. *K. T. K.* 17
Miért volt Mátyás népszerü? s miért igazságos király? *Jakab* Elek . . 71
A hajósok réme. *Sámi* Lajos . 95, 110
Mese az emberi boldogságról. *Dobos* János 134, 146
A nö-emanczipácziójról . . . 134, 143
A különböző népfajok jellemző növényei. *Schouw* után *Sámi* Lajos 170, 180
A Hallig-szigetek és lakóik. *Bozóky* János 178
A csodák titka. *Vajda* János . . . 191
Egy franczia népballada. *Szász* Károly 194
A vérmező Párisban 206
Az éhség és éhhalálról. *Roth* Ferencz 276
Tüneményes alakok (Damjanics arczképével). *Vajda* János 293
A moldvai csángókról. *Lukács* Béla 306, 323
A mérgekről. Dr. *Osváth* Albert 311, 327
A magyar és hazája. *Patterson* Arthurtól 322, 334, 350
A lélek tükre. *K. T. K.* 365
A gyermekirodalom köréből. *Závodszky* Károly 366
A Rajna. I—IV. *T. L.* 374, 390, 402, 414
A nazarénusok Bácskában. *Biró* Pál 375 395, 406
A veszettség. *Roth* Ferencz . . 427, 442
Páris. I—II. *T. L.* 450, 466
A háboru és az időjárás. *S. L.* . . . 478
Világos, Szadova, Sedan. *X.* 491
Páris és környéke. I—V. (térképpel) *T. L.* . . . 502, 518, 534, 546, 574
A testi büntetések. *Légouvé* után *A—a* 558
Emlékbeszéd Pákh Albert felett. *Gyulai* Pál 586

2. Elbeszélések, genreképek.

Akaratja ellen méltóságos ur. (Életkép.) *Réthi* Lajos 7
Egy kisvárosi forradalom. (Svéd novella *Vetterberg*-tól.) . . . 30, 43
Tamás, a nagy. (Eredeti elbeszélés.) *Kazár* Emil 70, 82, 94
A ki a csillagát megtalálta. (Elbeszélés.) Angolból *Szász* B. 194, 206, 218, 234
Az adómentes kert. (Keleti monda.) Közli *Vincze* Dániel 236
Mit tud a székely, ha roszra adja fejét! (Elbeszélés.) *Réthi* Lajos . . . 246
A megállott óra. (Eredeti beszély.) P. *Ssathmáry* Károly 258, 270
Egy árva fiú. *Dickens* Károly után *Könyves* T. K. 338, 344, 362, 378, 394
Utazás a hold körül. *Verne* Gy. után —*á—r*— 403, 417, 430, 442, 454, 470 480, 494, 505, 521, 534
A munka és a fájdalom. *Légouvé* Ernö után *A—a* 438
Egy sirkőfaragó műhelyében. *Hawthorne* Nathaniel után angolból *Sámi* Lajos 578, 589
Egy városi irnok szerelme. (Novella beszélyalakban.) *Pákh Albert* 602, 614 626, 638
Földalatti csata. (Rajz a bánya-életből.) *Lukács* Béla 650, 666

3. Költemények.

Ábrányi Emil: Német csatadal. (Körner után.) 390
Benedek Aladár: Szomorú idökben. (1870.) 142
— Feltámadnak a halottak! . . 202
— Apám is meghalt! 270
— Ne feledjük 322
— Változik a lét folyása . . . 374
— Európa vár. (1870. auguszt.) 426
— Öszi hang 530
— Páratlan temetés 602
— Régi sóhaj 650
Darmay Viktor: Temetőben . . . 230
Dobó László: Eresz alatt 258
Domo Pál: Egy katona levele Prágából kedveséhez . . . 414
Dömötör János: Rózsabimbó . . . 230
— Dalok I—IV. 362
— Öszi borongás 490
Dömötör Pál: Csak ő róla 118
Endrődi Sándor: Küzdelem közt . . 58
— Hazámról 614
Illyés Bálint: A hír. 334
— Ez az élet 384
— Barátim viszontlátásakor . . . 638
Komácsy József: Batthyány Lajos emlékezete (képpel) 284
Lévay József: Gyászoló poharak . . 518
Pásztói: Ha meghalok 80
— Kenderesi Anna 434
— Báránykó 588
Pásztor Ferencz: Népdalok. I—III. . 558
Petőfi Sándor: Batthyány és Károlyi grófnék. (1844.) . . 306
— Levél Várady Antalhoz (1846.) 642

Lap
Petőfi Zoltán: Szeretni kell. (Franczióból.) . . . 42
Rácz Mihály: A szegénykért. (Hugo Viktor után) 106
S. Jenő: A bölcs biró. (Svéd.) . . . 82
Soós Miklós: Kikeletkor 242
— Sírja mellett 242
Sz. K.: A vén asszony és a próféta. (Dsháni-Hammer.) 82
Szentjóbi *Szabó* László: A péczeli kert 14
Szász Béla: A negyedik parancsolat. (Német népballada) . 166
— Egy fővárosi barátomhoz . . . 626
Szász Károly: Év végén 2
— A vén káplár (képpel) . . . 154
— Jean Renault Legendája . . 194
— A halász. (Brentano Kelemen.) 295
— A Marseillaise. (Rouget de l'Isle után.) 390
— Franczia ősághoz 478
— A franczináknak tisztelet. (Beranger költeménye. 1819.) . 546
— A franczia árva (képpel) . . 669
Szemere Miklós: Dalforrások . . . 350
— Az öngyilkos 466
Szilády Áron: Hafiz dalaiból . . . 178
Tompa Mihály: Hajtsátok meg . . . 670
— — Gyilkos fenék 670
Vachott Sándor: Szellemi toborzó . . 70
Zrinyi Miklós: Zrinyi és fia . . . 214
A királyfi meséje. Közli: *Varga* János 130
Népköltemények a Kisfaludy-társaság gyüjteményéből:
Török Zsuzsi 502
A molnár inasa 502
Hazafias dalok. I—II. 503

4. Élet- és jellemrajzok.

Ollivier Emil (arczkép) *H. Á.* . . . 29
Tompa Mihályról. *Szász* Károly . 31, 46
Dömötöri Németh József (arczk.) *H. L.* 41
Gr. Bethlen Farkas (arczkép) —*á*—*r*— 57
Rochefort Henrik (arczkép) *H. Á.* . 69
Felekiné, Munkácsi Flóra (arczkép) —*á*—*r*— 81
Hertelendi Gábor (arczkép) *N*—*n* . 93
Egy szláv izgató (Bakunin Mihály arczképe) 96
Gróf Daru Napoleon (arczkép) *H. Á.* 105
Benkár József 111
Herzen Sándor (arczkép) 117
Oroszhegyi Józsa. *Egy régi bajtársa* . 124
Ghyczy Béla (arczkép) 129
Nagy Iván (arczkép) 141
Asztalos Sándor (arczkép) *Sz*—*i* . 153
Lónyay Gábor (arczkép) *D. F*—*s* . 165
Piry Czirjék (arczkép) —*á*—*r*— . 201
Human Olga (arczkép) *Szépfaludi* . 204
Salamon József (arczkép) 229
Ghyczy Ignácz (arczkép) 241
Gróf Potocki Alfréd (arczkép) . . . 257
Kerkápoly Károly (arczkép) —*á*—*r*— 269
Gr. Batthyány Lajos (3 képpel) . . 281
Gr. Batthyány Lajos özvegye (arczk.) 305
Dickens Károly (arczkép) *B*—*y Zs.* . 321
Mihálovits József (arczkép) *P. e.* . . 233
Egy forradalmár. (Barbés Armand arczképe) *T*—*s K.* 349
Ludvigh János (arczkép) 373
Gramont herczeg (arczkép) *H. Á.* . 376
Bismarck gróf (arczkép) 377
Leboeuf tábornagy (arczkép) *H. Á.* 389
Ifj. gr. Zichy József (arczk.) —*á*—*r*— 401
Moltke tbk. (arczkép) *Vajda* János . 413
Bazaine Achill (arczkép) *V. J.* . . 425
A franczia hadtest-vezérek (Mac Mahon, Frossard, Failly, Ladmirault, Bourbaki arczképével) *Vajda* János 437
Palikao gróf (arczkép) 449
Páris hadparancsnoka (Trochu arczképe) *V. J.* 465
Strassburg védője (Uhrich arczképe) 477
Favre Gyula (arczkép) *V. J.* . . . 489
Munkácsy Mihály (arczkép) *K*—*r* . 517
Blumenthal tábornok (arczkép) . . 529
Wimpffen tábornok (arczkép) . . . 533
Gambetta (arczkép) *T*—*s K.* . . . 545
Jacoby János (arczkép) *T*—*s K.* . . 557
Boczkó Dániel (arczkép) 573
A franczia köztársasági kormány (Picard, Pelletan, Simon, Cremieux, Garnier-Pagès, Rochefort, Ferry, Glais-Bizoin, Gambetta, Favre és Arago arczképével) 576
Schulcz Ferencz (arczk.) *Orbán* Balázs 601
A honvédelmi minisztérium vezetői (Hollán Ernő, Hauser Károly és Szende Béla arczképével) . . . 613
Balogh Péter (arczkép) —*á*—*r*— . . 625
Beethoven Lajos (arczkép) 650
Garibaldi (arczkép) 651
Dumas Sándor (arczkép) —*á*—*r*— . 665

5. Történelem, régiségek és rokon tárgyuak.

Kossuth elfogatása 1837-ben . 2, 14, 83
Dr. Schütte, Szatmári és Wimpeller. *Deák* Farkas 42, 58
A püspökök egyetemes ülése Rómában (képpel) 46
Az auteuili esemény (képpel) . . . 60
A párisi utczaharcz (képpel). *Törs* K. 110
Zilah történelméből. —*cz.* 111
Uj adat Jellachich betörésének történetéhez. *Carolus* 122
Helyi monographiák. *Nagy* Iván 147, 159
Egy kitünő magyar nyomdász emléke. *Eötvös* Lajos 155
Emlékjegyzetek 1866-tól 1868-ig. *Jeszenöy* Miklós 157, 167, 182
Bonaparte Péter pöre (képpel) . . 170
Gr. Batthyány Lajos holtteste . . . 171
Adat a Martinovics-ügyhöz. *Márki* S. 171
A spanyol fejedelmek párbaja (2 kép.) 177
Irodalomtörténeti kalászat. *Eötvös* Lajos: I. A legelső nagy magyar szótár 183
II. A bártfai nyomda multjához 274
Gr. Batthyány L. sírja (kép.) —*á*—*r*— 189
Jegyzőkönyv gr. Batthyány holttetének azonosságáról 190
A XVI. századi magyar nyomdászatról s különösen Heltai Gáspár kolozsvári nyomdájáról. *Szabó* Károly 214, 230, 242
Töredékes vázlat országgyüléseink időnkénti képéről (2 tervrajzzal). Közli *Varró* Sándor . . 274, 287, 295
Gr. Batthyány Lajos temetése . . 275
Gr. Batthyány Lajos temetése 1849-ben (képpel). *Beszédes* Kálmán . . 288
A párisi zavarok (2 képpel) . . . 296
Két levél Kazinczy Ferencztől . 297, 310
Batthyány 1849-diki temetése . . 298
A Batthyány-gyászünnepély (5 képpel) 299, 308, 324, 374
Még egy adat Batthyány 1849-diki temetéséről 338
A csángó-ügy irodalomtörténete. *Eötvös* Lajos 353
Apja levele Bolyai Farkashoz. Közli: *Réthi* L. 355
Multak emléke 367
A franczia mozgó-nemzetőrség (kép.) 377
A porosz tábori posta (képpel) . . . 391
A porosz-német és franczia hadsereg (10 képpel) 415
A porosz hadsereg vezérei (képpel 428
A franczia orszagi dynasztiák . . . 439
A saarbrückeni ütközet (képpel) . . 442
Jelenetek a harcztérről (4 képpel). 452
A véradó 483
Előkészületek Páris védelmére (3 képpel) *S. L.* 469
Franczia uralkodók fogságban . . . 471
A német hadsereg a franczia nép között (3 képpel) 480
A sedani katasztrofa (tervrajzzal) . 483
A sedani csata (képpel) 491
Szept. 4-ke Párisban (képpel) . . . 492
Franczia ország 1792-ben 495
Kapitulációk az ujkorban 496
Egy mitrailleuse elfoglalása (képpel) 496
A Napoleon-dynasztia detronizáltatása (képpel) 501
Egy katona-temetés Saargemündeben (képpel) 504
Napoleon találkozása Bismarckkal (képpel) 504
A háborúból 511
Requiráló porosz uhlánusok (képpel) 520
Bazeilles falu égése, Sedan mellett (képpel) —*á*—*r*— 520
Strassburg ostroma (2 képpel) *S. L.* 548
Még egy adat a Martinovics-ügyhöz. Közli *Márki* Sándor 550
Strassburg kapitulációja (kép.) *S. L.* 562
Csatakép (képpel). —*á*—*r*— . . . 562
Egy sakk-codex a XIV. századból (hasonmással). *Bartalus* István . . 564
A franc-tireur-ök (képpel) 590
Kórház egy templomban (képpel) . 592
A ville-juif-i ütközet (képpel) . . . 604
A párisi léghajók (képpel) 605
Nevezetes kapitulációk. *Sámi* Lajos 606
A „vörösek" Párisban (képpel) . . 616
Porosz őrszem (képpel) 620
Páris az ostromzár alatt (képpel) . 637
A poroszok Versaillesben (képpel) . 644
Hadifoglyok hajdan és most. *Eötvös* L. 667
A honvédvilágból (képpel) —*á*—*r*— . 668

6. Hazai táj- és néprajzok, közintézetek, népszokások, műtárgyak.

A haldokló honvéd (*Izsó* szobormüvének rajzával). —*á*—*r*— . . . 1
Képek a pusztáról:
1. A csikós (képpel). *Kg* 3
2. A juhász (képpel). *Kg* 86
3. A gulyás (képpel). *Kg* 194
Mátyás király születési háza Kolozsvárott (2 képpel). *Jakab* Elek . . 4
Szentjóbi Szabó László arczképéről (képpel). *Varró* Sándor 13
Téli tájkép (képpel) 16
Képek a hazai népéletből: Aranymosó czigányok (képpel). *Lukács* Béla . 17
A kolozsvári Hidkapu-torony (4 képpel). *Jakab* Elek 43
Adalék a nyirbátori templomról irt czikkekhez. *S. J.* 59
A tél és a gyermekek (képpel). *Beöthy* Zsolt 60
A skót missió Pesten (2 képpel). *Komáromy* Lajos 73
A debreczeni szinház (képpel). *Kg* . 84
Még valami Nyirbátorról. *Lehoczky* T. 98
A mátka-pár tüzpróbái. (Népszokás) *Varga* János 107
Vásárra menő oláhok (képpel). *L. B.* 144
Dévény és Rothenstein (egy kép.) *N*—*n* 145
A csürhe (képpel). *Varga* János . . 148
Bacskó és vidéke (2 képpel) . . . 170
Az országos prot. árvaház Pesten (képpel). *Komáromy* Lajos . . . 171
A Csernavölgyből (képpel) 193
Az itatás (képpel). *Varga* János . . 205
Zrinyi a költő szobra, Izsótól (képpel) 213
Hazatérés a vásárról (képpel) . . . 215
Nagy-Oroszi mező-város Nógrádmegyében (képpel) 216
Egy franczia utazó déli Magyarországról. *Sámi* Lajos:
I. Utazás a Dunán. Eszék és környéke (3 képpel) 231
II. Vándorczigányok. Favágók. A bosnyákok tánczа (2 képpel) . 243
III. A Határőrvidék (2 képpel) . 261
IV. Vesztegházak. A Határőrvidék lakói (4 képpel) 272
V. Zágráb és környéke 274
VI. A zágrábi akadémia. Strossmayer 280
Vidéki oláhok (képpel). *L. B.* . . . 233
Az aradi honvéd-emlék (képpel) . . 260
Az ebédvivő kis leány (képp.) —*r*—*s* 308
A czegei kastély és czegei tó (2 képpel). —*k* 337
Kisfaludy Sándor emlékszobrai Sümegen (2 képpel). *Bozóky* János . . 351
Pesti képek:
A konstábler (képpel). *Varga* János 367
A bolt-őr (képpel) 646
A Rulikovszky-emlék Nagyváradon (képpel) 576
A „kilencz" közös sirja (kép.) —*á*—*r*— 579
Pákh Albert siremléke (2 képpel) . 585
Utazás az alföldön (képpel). —*á*—*r*— 615
Két kép a Székelyföldről (2 képpel) . 641
A nemzeti tornacsarnok Pesten (kép.) 654
Pest szépitési terveiből (képpel) . . 654

7. Általános nép- és országisme.

Indiai pagodák (képpel). *S. L.* . . . 7
A gúlák lábainál (3 képpel). *D. L.* . 32
Adomák és jellemvonások a skót életből. Dean *Ramsay* után *Baráth* Ferencz 46, 61, 75, 86
Egy hangverseny a japáni udvarnál. *Törs* K. 64
Török színészet. *Erődi* Béla . 106, 118
A „Mennyoltára"-i Bambino (képpel) 108
Ramsau patak, Bajországban (képpel) 108
A walesi bárdok hazája (képpel). *Sámi* Lajos 122
A khinaiak pénzrendszere 123
Eredeti közlemények Kaliforniából. *Sarlay* Pál:
I. Kaliforniai munka-börze (Labor-Exchange) 130
II. A new-almadeni higanybánya 142
154
III. Egy mormon prédikáczió . . 166
IV. Egy magyar remete Kaliforniában 202
V. Kalifornia gazdasági tekintetben 235, 247
VI. A gőzös megérkezte Chinából 247
VII. Emberkereskedés 336
VIII Sötét képek 339
IX. Házvándorlás San-Franciskóban (képpel) 551
A bolgárok vallás- és nevelés-ügye (3 képpel) *Erődi* Béla 132
A szevillai dohánygyárban (kép.) *S. L.* 184
„Uti levelek Skócziából." *Komáromy* L. 196
Amerika óslakói (képpel). *S. L.* . . 203
A dagadó Nilus. *U*—*i* 219
Hálószövő irlandi asszony (képpel) . 356
A rapperswyli lengyel muzeum (képpel). —*á*—*r*— 361
Metz, Toul, Verdun. *T. L.* 426
Metz és Strassburg (2 térképpel) . . 444
Metz erőditvényei (2 képpel) . . . 469
Bitsch vára (képpel) 524
Wilhelmshöhe (képpel) 532
Sedan (2 képpel) 534
A görög rablók *T. K. T.* 549
A hajdani görög rablók. *Ballagi* Géza 563
Kirándulás Ruméliába. *Erődi* Béla:
I. Rodosztóban 591
II. Átkelés a Balkánon . . 607, 618
III. Visszatérés 619
Csendélet ja franczia határon. *Borostyáni* Nándor 627
Törökország haderője. *Erődi* Béla . 631
Elzaszi népélet (2 képpel) 632
Nevelés- és tanügy a törököknél. *Erődi* Béla 654
„Merry Christmas." (A karácsony Angliában) *S. L.* 669
Páris madártávlatból (képpel) *Hindy* Árpád 671

8. Természettudomány, ipar, gazdaság és rokon.

Az uj világ óriás gyümölcsei. *S. L.* . 19
A hó és nehézkedés. *Grequss* Gyula . 47
Gőz-léghajó (képpel). *S. L.* 63
A Creusot (2 képpel) *S. L.* 74
A vasipar. *Dobner* Rudolf 87
A mont-cenisi vaspálya (képpel) *S. L.* 96
Még egy özönviz előtti remete. *Édes* Albert 99
Az üvegkészités (4 képpel) 120
A phönix-madár (képpel) 136
A gőzekék (képpel) *D. L.* 160
A dunai monitor (képpel) 245
Egy uj gőzgép (képpel) 248
A tengeri hirnök (képpel) *S. L.* . . 312
Az uj Themse-alagut Londonban (3 képpel) *S. L.* 337
Ingó hajószoba (képpel) 380
A „Dreyse" és a „Chassepot" . . . 391
A mitrailleuse (képpel) *L. B.* . . . 392
Egy uj ágyunaszád (képpel) . . . 396
A Dreyse és a Chassepot (6 képpel) *L. B.* 420, 432
Milyen messzire hallatszik el a hang? *Sámi* Lajos 479
Hadi léghajók. *K. T. K.* 503
A tépés és a mi azt helyettesíti. Közli: *Kiss* Elek 507
Madárpusztitás Olaszországban. *Sámi* Lajos 531
Üveg ivócsövek betegek számára (2 képpel) 579
Az északi-fény 579
Az északi-fény elmélete. *K. Tóth* K. . 591
A villanydelejes világitó-készülék a franczia hajóhadnál (2 képpel) . . 608
A lég hirnökei. *S. L.* 618, 630
Jégkereskedés 644
A decz. 22-ki napfogyatkozás. *S. L.* . 668

9. Tárczaczikkek, napi érdekü közlemények.

Karácson után és ujév előtt. —*r. l.* . 8
A zákány-zágrábi vasut. *L. B.* . . .
Pál-fordulása. *Varga* János . . . 64
Valami a farsangról. *Varga* János . 76
A hét eseményei 88
A Kisfaludy-társaság közgyülése . . 88
Egy érdekes uj könyv 88
Batthyány Lajos özvegyének levele Pestváros főpolgármesteréhez . . 100
Farsang végén. —*a*—*s* 112
Garibaldi regénye 135
Dickens Károly utolsó és búcsuzó felolvasása (arczkép) 156
Egy kis bójti prédikáczió. —*ga*—*os* 159
„Hamlet." *β* 159
A bolondok napja. *K. T. K.* . . . 171
Virág-vasárnapján. *Varga* János . . 183
A husvéti ünnepekre. *Varga* János . 196
Husvét után. *Varga* János 208
A solferinói csonthalmok (képpel) —*á*—*r*— 216
Május elsején. *Varga* János 220
A legujabb magyar vasút. *D.* . . . 264
A konstantinápolyi tüzvész (képpel). *S. L.* 328
Indulás a csatatérre (2 képpel). —*á.* 404
Franczia katonák a táborban (képpel) *G. S.* 428
A komáromi honvéd-emlék leleplezése aug. 28-án 455
A hét eseményei 473
A zsilvölgyi szárny-vasuton *Varga* J. 507
Honvéd dandárgyakorlat Nagyszombatban (képpel). *V. J.* 629
Honvéd dandárgyakorlat Ipolyságon (képpel). *Kápolnai* 640
A Beethoven-ünnepek 657

10. Vegyes tartalmu.

A magasban (képpel). *Sámi* Lajos . 20
A magyar hirlapirodalom 1870-ben. Közli *Szinnyei* József 34
A német hirlapirodalom Magyarországon 1870-ben. Közli *Szinnyei* József 62
Egy kis adat „Az ügyvédekről" szóló czikkhez. *B.* 87
A szláv és román hirlapirodalom Magyarországon 1870-ben. Közli: *Szinnyei* József 98
Európai és amerikai városok népessége 99
A hajdankor színészei. *S. L.* . . . 111
Egy madárfüért (képpel) 131
Állat-védegylet. *K. T. K.* 147
A bójtölök. *K. Tóth* K. 158
Szegény gyermekek ebédje Londonban (képpel) 180
Hertelendi tábornok nótája *J. B.* . . 243
Fogaink és azok ápolása. Dr. *Bardócz* Lajos 263
Magyar szinlap 1813-ból. Közli: *Eötvös* Lajos 327
Kézfogás. *K. T. K.* 336
Feliratok honvédzászlókra. *T. D.* . . 403
Alvajáró. *K. T. K.* 407
Az 1870-ki népszámlálás eredménye 418
431
Beteljesedett jóslatok. *K. T. K.* . . 471
A harangok. *K. T. K.* 575
A lovasság sajátosságai. *U. G.* . . . 642
Tompa Mihály összegyüjtött költeményei 670

11. Eredeti levelezések.

Levelek a magyar birodalom keleti széléről. III—IV. *Réthi* Lajos 48, 112
Hamburgtól New-Yorkig. Sz. *Török* János 379
Eredeti levél New-Yorkból. Sz. *Török* János 396
Az előpataki fürdőről 454
Magyar Páris. *Liptay* Pál . . . 523, 535
Bécsi level. I—II. *R. L.* 563, 608
Eredeti levél Ausztráliából. *Török* J. 643

12. Állandó rovatok.

Irodalom és müvészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi ujság? — Egyveleg. — Nemzeti szinház. — Budai népszinház. — Szerkesztői mondanivalók. — Sakkjáték. — Heti naptár.

500.421

1-ső szám. Tizenhetedik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Pest, január 2-án 1870.

OSZ. SZÉCHENYI KÖNYVTÁR

Előfizetési föltételek: a **Vasárnapi Ujsag és Politikai Ujdonsagok együtt**: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — **Csupán Politikai Ujdonságok**: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujság** és **Politikai Ujdonságokat** illetöleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszor- vagy többszöri igtatásnál csak 7 krajczárba számittatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Oppelik Alajos**, Wollzeile Nr. 22. és **Haasenstein és Vogler**, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj, külön minden igtatás után 30 ujkrajczár.

A haldokló honvéd.

— Izsó Miklós szobormüve. —

Vannak tárgyak, melyek soha sem avulnak el; melyeknek emlegetése s a reájok való visszaemlékezés mindig ébren találja a közérdekeltséget.

Mennyit irtak a honvédről, hányszor ábrázolták őket rajzban, képben, mennyi lelkesült dal, hány románcz, elbeszélés, szinmű tárgyai voltak már! A költő hevülete, a szónok lelkesedése hányszor csattogtatta szárnyait, hogy felemelkedjék a hősökhöz s körüllebegje őket a dicskoszoruzott magaslaton, melyet vérök s az ellenség vére árán vivtak ki magoknak!

Miért van mégis, hogy még sem félünk leirni az 1848—9-diki szabadság hőseinek nevét, s nem tartunk a honvéd-név kiejtésénél attól, hogy valaki unatkozva dobja le a lapot s azzal forduljon el töle: „eleget hallottam már e tárgyról"?

A honvéd-névhez egy dicsö korszak emléke van kötve, oly korszaké, melynek lelke-

A haldokló honvéd. — (*Izsó* Miklós szobormüve után.)

sedésében az egész nemzet osztozott, s melynek eszméiért milliók szive dobbant hőbben és magasabban. Mind a mi a magyarnak szent: haza, szabadság, jog, a történelmi mult s ősi vitézség, a becsület és a jövendő reményei; mind a miért a tudós és a katona, a nemes és a polgár, a dús és a pór lelkesülni, küzdeni és áldozni volt kész: mind az megtámadva s koczkán volt, mind azt védte a honvéd, mellével, karjával, vérével.

S nemcsak épen a dicsőség azon éve, melyre a harczi küzdelem esett, a nemzet politikai s nemzeti ébredésének egész korszaka, sőt a háromszázados nemzeti törekvések hosszu sora, el-elbukva, s mint Antaeus az anyaföld érintésétől mindig uj erőben kelve föl, — mind ez a honvéd nevében és eszméjében leli meg a leghivebb kifejezést: utolsó forradalmunk, a honvéd-harcz, összes alkotmány-küzdelmeink méltó betetőzése; s a czél, melyért még küzdünk, nem lehet más, sem több, mint a miért a honvéd is küzdött, azon nemzeti lét s állami függetlenség, melynek chartája a 48-diki törvényekben van befoglalva.

A honvéd összes ezredéves történetünk legszebb s egyszersmind legnépszerübb alakjai közé tartozik. Az ifjuság tüzlángja a férfi kitartó erejével, a honfi elvhüsége a katona veszélyt megvető vakmerőségével párosul benne. Hős, nagyra termett, diadalmas, s mégis igénytelen mint egy gyermek. Kitüntetésért, tiszti bojtért, aranygallérért, zsoldért nem harczolt. A dicsőség is csak csemege-itala volt lelkének a véres lakomán; ha elmaradt az, ha névtelenül kellett is ledülnie jeltelen s hire nem őrizte sirjába a harczmező holtjainak ezerei közt, ő azért nem kevesebb lelkesedéssel, kitartással és hüséggel harczolt. Csak a hazáért harczolt, s csak az szabad és védve legyen: magával keveset gondolt ő. Mint Napoleon katonáit, őt is egy név vitte a tüzbe, a halálba; csakhogy azoknak e név a vezér neve volt, ezeknek a hazáé.

A honvédharcz egy különös, ritka jelenetet nyujtott a világnak: egy kilencztizedrészében ujonczokból álló s mégis diadalmas hadsereg képét. Rendesen az ellenkező aránynak kell lenni ujonczok és veteránok közt. Itt az ujonczok lelkesedése ragadta magával a veteránok harczedzett bátorságát, előre s a diadalba vagy a halálba. Soha egy hadseregben sem volt annyi bajusz- és szakáltalan suhancz; soha annyi ruhátlan és félig fegyverzett csapat; soha oly rendetlen élelmezés; soha az elemekkel, a kemény téllel (s milyen tél volt!) daczolni oly kevés készület és ellátás; soha annyi rögtöni hevenyészet, vezérletben, csapatokban, ütközetekben. S mégis mennyi diadal s mily diadalok! Hányszor a tulnyomó szám, erő, fegyverzet ellenében!

A ki a móri csata után látta visszavonuló sergünket, azt hitte, soha sem fogja kiépülni a csapást, soha sem fogja összeszedni magát. E rongyos, éhes, hidegtől és fáradságtól elkényszeredett csapatok, e művelt s jóházból való, kényelemhez és bőséghez szokott, s most ételt, ruhát, álmot, mindent nélkülöző fiuk; s nyomukban egy jól készült, nyakig fegyverzett, kellőleg táplált, kevély hadsereg, érczsisakjai ragyogva a téli napfényben, büszkén léptető hatalmas lovakon, kétszerte nagyobb számban: s mégis, nehány hét — s fordult a koczka. Az üzők futókká váltak. Egy eszme: a haza szabadsága, egy szó: előre! egy jel: a nemzeti zászló, egy érdemjel: a vörös sipka, — s a honvéd Kápolnától Komáromig kergette az ellenséget.

Mátyás fekete serege, Rákóczi kuruczai, — s az 1849-diki honvéd: melyik a legdicsőbb közöttük?

Oh, hogy ennyi dicsőség diadalmas épo-

szának oly gyászos tragédiában kellett végződnie! De a honvéd estében is dicső s bukása nem mocskolja be nagyságát!

Izsó Miklós szép szobormüve az elesett s haldokló honvédet ábrázolja.

Mint minden valódi müvészi alkotás, nemcsak az egyes s talán esetleges alakot ábrázolja, hanem az általánost, az eszmét is fejezi ki. Eszményít az egyénben. Nemcsak egy honvéd, hanem a honvédség s egész önvédelmi harczunk van ábrázolva e megtört s mégis oly magasztos alakban. A hősi küzdelem, mely csak akkor bukhatik el, ha kardjának markolata kezébe törött, s zászlaját, melyért küzdött, tört nyelével, tépett szárnyával még akkor is kebléhez szoritja: ez honvédelmi küzdelmünk jelleme s egész története. Sebekkel rakva rogytunk le; tört fegyvereink hevertek a földön, hova leborultunk; de a szemfedő, mely lehunyó szemeinket takarta: a haza s szabadság szent zászlója volt.

Ez az a halál, melyből bizonyos a feltámadás; mert az egyes küzdők estek el csak, de a név, mely a haldoklók ajkán lebegett, az eszme, melyért örömmel vérzettek el: irva maradt a zászlón, melyet az utód kiragad öse lecsuklott kezéből, s ujra fölemeli s ujra küzd és győz vele. *—á—r—*

Év végén.

Keselyűként, szárnya meg se lebben,
Észrevétlen száll a gyors idő.
Tünnek évek, nyilnál sebesebben,
S tárt kapúval vár a temető.

Görbe út visz bölcsőnktől odáig,
Majd virány, majd szirtek közt vezet.
Hajladozva szedjük gyöngyvirágit,
Szédülünk a mélységek felett.

S bár mosolyg körülünk enyhe zöldség,
Vagy ha útunk zord vadonba vitt:
Ólálkodva kisér a gyülölség
S ránk röpíti mérges nyilait.

Óva, védve fogja kezeinket
S nyájasan kisér a szerelem.
A reménység fehér zászlót lenget,
Biztat s megcsal, s biztat szüntelen.

Délibábja csillogó vizébe
Megfürödni hív a képzelet.
Benne ring, — mig távol, — a nap képe,
S mire odaérünk, vége lett!

Száz ködvárat rak a csalfa ábránd,
S romba dönti, alig építi:
Beduinként, ki fölvonja sátrát
Éjszakára, s reggel szétszedi.

Fut a hegy s völgy, vadonja s viránya,
Elmarad, alig hogy szembe jött;
Minden lépten új s új panoráma
Kél s sülyed el szemeink előtt.

S ennyi tűnő s múló változásban
Észrevétlen száll a gyors idő;
Köd előttünk, nyomunkban meg árny van,
S tárt kapúval vár a temető.

Ott az árnyak még sűrübbek lesznek,
Földig hajlik a setét falomb,
A füvön az éj harmatja reszket,
S mindent elföd a mély nyúgalom . . .

Oh ne bánd, ne bánd! s a véghatárnál
Egy könyűt se ejts az életért;
Áldd, ha benne egy szivet találtál,
Mely odáig híven elkisért!

Szász Károly.

Kossuth elfogatása 1837-ben.

Nehány érdekes levelet közlünk, eredeti forrásaikból, melyek Kossuthnak 1837-ben történt elfogatására s részben a Lovassy-perre vonatkoznak. Szemere Pál nagy gyüjteményéből, az ugynevezett „Szemere-Tár“-ból vannak véve, mely jelenleg az elhunyt hagyományából a pesti helv. hitv. egyház tulajdona.

Alkotmányos reform-küzdelmeink huszonöt éves (1823—1848) történelmének e szomoruan nevezetes episódja, a reá következett még sokkal nevezetesb események hátterében aránylag kevéssé lőn részletesen ismeretessé. Nem vélünk azért felesleges dolgot tenni, ha egykoru és teljes hitelességü levelekből eleven képét tüntetjük föl ez eseménynek azon olvasó közönség előtt, melyet e történettől nem kevesebb mint 32 év választ el, s mely tehát nagyobb részében egészen uj nemzedéket képez irányában.

Az $183^{2}/_{6}$-diki országgyülés volt az első tulajdonképi reform-országgyülés átalakulásunk ujabb történetében, s azért a legnagyobb fontosságuak egyike is. A közszellem fel volt ébredve a nemzetben s a tagadó ellenzés merev magatartásából az alkotás, a tényleges megujhodás felé irányult. A törvényhozás tagjainak ez irányát, melynek élén egy Széchenyi István és Deák Ferencz állottak, osztotta a nemzet jobb része; osztotta különösen az ifju nemzedék: a leendő törvényhozók.

Az országgyülési ifjuság nem csekély szerepet játszott az $183^{2}/_{6}$-diki országgyülésen. Addig legfölebb az éljenzés vagy lezúgás karzati szerepére szokott volt szoritkozni, — a törvényhozás termein kivül betyáros mulatozásban kereste gyönyörét. Az $183^{3}/_{6}$-diki ifjuság a szellemi müvelődés vágyától vezéreltetve, komoly foglalkozásokban, a szabadság és reform eszméinek tanulmányozásában s magok közti megvitatásában keresett élvezetet. Közöttük találjuk Szemere Bertalant és Vukovics Sebőt *a későbbi miniszereket*, Pázmándy Dénest a 48-ki képviselőház elnökét, Pulszky Ferenczet, a kitünő tudóst, Bojtor Endrét, Décsey Lászlót, stb. és kit legelől kell vala emlitenünk, a lángeszü és tüzlelkü, tevékeny és merész Lovassy Lászlót. Ők az országgyülés alatt szabadelvü politikai irányzatu, de teljességgel nem titkos „Társalkodási egyesület“-et alakitottak, ott vitatkoztak, nyilvános felolvasásokat tartottak, s komoly szinezetü, de lelkes politikai tüntetéseket rendeztek. Wesselényi Miklóshoz az erdélyi országgyülés szabadelvü s bátor vezéréhez dicsöitő feliratot, az erdélyi országgyülési ifjusághoz bátoritó felszólitást intéztek, az erdélyi országgyülés által Bécsbe küldött követségnek Pozsonyba érkeztekor fáklyászenét rendeztek; hasonlókép Wesselényi Miklósnak is Pesten, kihez Lovassy László tartotta azon üdvözlő beszédet, mely nem kevésbbé ragadta el szónoklati szépségével, mint a mennyire merészsége által megdöbbentette a hallgató közönséget.

Az országgyülés befejeztével az „ifjak“ felségsértési perbe fogattak. Befogatásukra vonatkozik az I. szám alatti levéltöredék, mely Deák Ferencznek Kehidán 1836. julius 11-dikén Kölcsey Ferenczhez intézett leveléből van kivéve. A II. számút Wesselényi irja, szept. 6-kán 1836-ban. A III-ik szám alattit Kossuth intézte ugyancsak Kölcseyhez 1837. febr. 17-ről, Lovassy s társai elitéltetése után — alig tiz héttel saját elfogatása előtt.

Az „ifjak“ mozgalmától külön önálló, bár azokkal egyirányu, de sokkal nagyobb fontosságu mozzanatot képez alkotmányos küzdelmeink történetében a Kossuth Lajos által

ez országgyülés tartama alatt szerkesztett „Országgyülési tudósitások“ és az országgyülés után ennek folytatását képező „Törvényhatósági tudósitások.“ Sajtó utján a közvitatkozásokat közölni még nem lehetett. Országgyülési napló sem volt megengedve. A hazafiak, s maguk a törvényhatóságok annál nagyobb örömmel és érdekeltséggel fogadták Kossuthnak (ki mint fiatal ügyvéd s lelkes megyei szónok, szülőmegyéjében Zemplénben már ekkor feltünt, s az országgyülésen mint absentium képviselő volt jelen) a közvitatkozásokat részletesen tartalmazó s számos példányban széthüldött „Tudósításait.“ A kormány mindent elkövetett, hogy azokat megszüntethesse, de önkényes, s a törvénynyel nem támogatható rendeleteivel sem a bátor szerkesztőnél, sem a magukat jogérzetük mögé elsánczoló törvényhatóságoknál czélt nem érhetett. Erőszakhoz kelle folyamodnia. — Az „ifjak“ után Kossuth is elfogatott, nota-pörbe vonatott, elitéltetett.

Elfogatása körülményeire vonatkoznak a következő levelek; egyik Bártfay L.-é (IV.), a többi Wesselényié (V—VIII.). mind Kölcseyhez intézve, ki ekkor — félreeső tartózkodási helye daczára is — mintegy politikai központot képezett. Hozzáfordultak tanácsért kicsinyek és nagyok; Deák Ferencz ép ugy, mint az ifju b. Eötvös József, Szalay László és Szemere Bertalan, Beöthy Ödön és Wesselényi. Csaknem napról-napra értesitették a központban történő eseményekről s e tudósitásokban része volt még az akkor politikával keveset foglalkozó Vörösmartynak is. Kölcsey klasszikai müveltségétől, történelmi és jogi ismereteitől, ragyogó tollától és honszeretetétől vártak mentő eszközt azon három perben — az ifjak, Kossuth és Wesselényi perében — melyek akkor minden kebelt izgatottságban tartottak, s melyek végeredményökben oly nyomós befolyással voltak átalakulási mozgalmainkra.

E szomoruan érdekes kor küzdelmeit világitják meg ezen, a honszeretet melegétől áthatott, őszinte levelek, melyekben mindenki szive szerint nyilatkozott, mert nem gátolta sem czenzura, sem államügyész, mig a nyilvánosság előtt ezektől nagyon is kellett tartani.

I.

Deák Ferencz egy, Kehidán julius 11-én 1836-ban kelt, levelében igy ir Kölcseynek:

„Kossuth ügyében felirást határozott megyénk (Zala m.), — a befogott ifjak eránt pedig Pest vármegyétől kérünk hivatalos felvilágositást. — Okát ugyan nem tudjuk ezen befogatásoknak, de azt sem látom, hogy a kormány mitől tart Hazánkban, s illy kemény eszközökhöz miért nyul, — hiszen a kinek egy kis józan ész van agyában, az semmit nem ohajt jobban, mint a közcsendességet, mert hasznos és szükséges javitásokat a törvényhozás rendes utján csak közcsendesség idején lehet tenni, — s a józan eszü ember semmit nem tart e részben is viszásabbnak, mint a titkos szövetkezéseket, mert javitanunk csak ugy lehet, ha a kormány és a nemzet értelmes többsége a javitások szükségéről és hasznáról meg van győződve, ezt pedig csak nyilvánosság által lehet eszközölni, s az titokban lehetetlen. Ugy hallom, ezen ifjakat épen valami titkos összeesküvésről vádolják, — de nem hihetem, hogy annyira elvétették volna a századnak és hazánknak valódi szellemét felfogni, melly nem titok, hanem nyilvánosság, nem felforgatás, hanem törvényes reform. Sajnálom szegényeket, kivált ha ártatlanul szenvednek.

Isten Véled édes Ferkóm, irj és szeressed Ferkódat.“

II.

Pesten Sept. 6-án 1836.

Édes Ferim! Miután azon kedves reményem, hogy Téged ezuttal itt láthatlak, füstbe ment, örülök hogy legalább biztos alkalommal irhatok. Az ifjak dolgában reméllem s hiszem ti is felirtatok. Az itteni közelebbi Ülés vitatásai s határozata annyiban hiányos volt, hogy az ifjakkali undor és kegyetlen bánásmód nincs eléggé érdekelve: itélet előtti fogság ugyan is csak a személy iránti biztositás, s mind az, mi tul van a fogoly el nem szökhetéseért szükséges lépéseken, törvénytelen s kegyetlen; törvénytelen, mert büntetés, ez pedig itélet előtt nem szabad; kegyetlen, mert oknélküli kinzás. Azon borzasztó helytelenség sem emeltetett eléggé ki, miszerint még ügyvédjeiknek sem szabad hozzájok menni; sem azon az egész nemzet elleni guny, hogy őket ide a közrészvét kellős közepébe hurczolván, oly inquisitioi titok sötétségében tartják, hogy egy szót sem lehet hogy és miként létök felől megtudni. Bár ti kipótoltátok volna ezen hiányokat. — Lajos barátunk bővebben fog Neked az ezen tárgyat érdeklő hirekről s esetekről irni.

Én még néhány nap itt leszek; innen Styriába megyek bizonyos barátomhoz nehány héti mulatásra; Novembert s Deczembert Pozsony környékén töltöm, a tél többi részét pedig Nápolyban, — ha t. i. passust kaphatok. Isten Veled! barátod

Wesselényi, m. k.

Ha irsz nekem, csak ide utasitsd Laczihoz leveledet.

III.

Kossuth Lajos Kölcseyhez.

Pest, Febr. 17. 1837.

Tisztelt barátom!

Hosszu levelet, s minden köz érdekü tárgyakról kimeritöt akartam irni Neked, de hónapokig betegség, s betegség közt ezer munka nem engedték, — első üres napom a tied — s az lesz a jövő vasárnap.

Most lelkemet leirhatlan indulatok szaggatják. — E pillanatban veszem a királyi táblának itéletét a szegény ifjak dolgában, — e pillanatban indul Szathmárba az alkalom — küldöm az itéletet; de nem, nem itélet az; — titkos Vehmgerichti erőszak. — Borzadni fogsz, ha megolvasod, meghaladott az mindent, mitől ismervén bár a táblát tartottam, s csak 3 volt a 20 között, a ki nem igy szavazott!! Földváry, Császár és Zsombory. —

Majd megküldök mindent, mit az atya — a szegény szerencsétlen roncsolt szivü atya perkezdete óta e tárgyban tőn. Ha talán gyüléskor hasznát vehetnéd. Nem fog-e dörögve felorditani az is, a ki eddig hallgatott, vagy csak remegve, de remélve sohajtott. — Én irni, én gondolkozni nem tudok. — Szegény, szegény haza! mi lett a személyes bátorságból!!

De ne gondold, hogy elcsüggedtem, — én bizonynyal nem; a pokol tátott szája előtt sem, söt felzúdul erőmnek azon része is, melly tán szunnyadott, — csak most e pillanatban nem vagyok ura keblemnek.

S ez a játék, mit Lapsánszkyra, a tisztán megmutatott delatorra nézve üztek a közönséggel! és — de hiszen csak olvasd s vesd egybe.

Csanádnak szép ideája az országos küldöttség.

Mikor virrad jobb jövendő reggele Hazánkra? hiszen meg, régen megbünhödte már e nép a multat s jövendőt!! —

Mit kell, mit fogunk tenni, még magam sem tudom, csak annyi áll tisztán előttem, hogy az erőszak ellen felkiáltanunk szükség, — felkiáltanunk, hogy felhasson az Istenség Thrónjához s a jövő diaetán tudom nem lehet józanon egy lépést sem tenni, mig a személyes bátorság ismét alapra nem állitattott, — mert mit ér olly emberek javáról gondoskodni, kiknek személyök nincs bátorságban; e nélkül kábaság minden, maga a társaság is.

Isten óvjon meg bennünket a tébolyodástól. Isten edzze kebleinket, hogy impavidos feriant animae. Ölel meleg barátsággal hü barátod, *K. Lajos*, m. k.

(Folyt. köv.)

Képek a pusztáról.

1. A csikós.

Még nem több ideje, mint a mennyi alatt a nyalka bojtár izmos számadóvá élemedik, hogy a csikós egyeduralkodó fejedelme volt a pusztának. A gulyás csak herczeg, a kondás csak gróf, a juhász csak báró, a tanyás pedig pláne csak nemes ember volt mellette. Udvart mindenik tartott magának, de nagyon különböző egymásétól. A gróf ugrifüles, a báró nyaklánczos, a nemes ember limpes-lompos tányérnyalókat. A herczeg már tartott czimeres méltóságokat is, melyek Csáky Petronella körmösdi czimereseivel álltak atyafiságban. De valódi nemesek csak a fejedelem udvarában voltak találhatók, melyek némelyike egész Bábolnáig vagy Mezőhegyesig vitte föl családfáját.

Ma már „öröködbe uram, pogányok jöttek.“ Először vékony lábu adjunctok, accessisták, cancellisták, melyek azzal tették csuffá a ki körmük közzé került, hogy „inkulpác“-nak nevezték, s németül vallatták. — Aztán jöttek nyakig csizmás földkóstolók; azok felmérték a sár hosszát, a viz szélességét, töltést huztak a pusztán keresztül, s olyan lóval kezdtek ott járni, mely egyszerre husz-harmincz szekeret huz, szenet eszik, gumilásztikumból iszik, és tüzet okád tőle. — Végre jött a zsinóros fináncz, az alkotmányos trafik, a téglaszin honvéd, meg a „p. p. r. t.“, mely olyan hosszu, s olyan szivós, mint a galandféreg. — Bizony elég oka volt a pusztának megfogyatkozni. Bizony nem csoda, ha a plébbe csavargatott tourista, ki a „Tschikoschen“ tanulmányozása végett a pusztára vetemedik, a csikóst egyedül találja a pusztán.

Azt még ott találja. — Mig a puszta legutolsó göröngyét is fel nem töri a civilisatió, a legcsekélyebb mocsarat is würtembergiekkel, mecklenburgiakkal föl nem szivatják, mig Maniu nyelve Bukaresttől Tiszafüredig nem ér, mig a lovak ki nem mennek divatból, addig mindig lesz csikós. A Pampas nem lehet el gaucho nélkül, a sivatag teve nélkül, a tenger hajó nélkül, a puszta csikós nélkül.

És a csikós ma is eredeti alak. Távol a vanyiga korcsosodástól, megtartotta saját jellegét, s kor és körülmények által nem hagyta azt élő szobráról levakartatni. Vállá mint két üllő, dereka mint fatörzs, két csipeje mint egy szirt két kiálló foka, térdei mint gépcsavarok, két karja mint két öntött vasdarab, arcza ma is méltóságot fejez ki, s annak a magyar bölcsnek, ki azt mondta, hogy „azért becsüli az angolt, mert az minden más nemzetbelit lenéz“, — nem ajánlhatok jobbat, minthogy tanulmányozza a csikós önérzetes arczát.

A csikós ma is szilárdon megüli szőrén a szilaj paripát; versenyt fut a széllel; a harmadfü csikót ugy lepányvázza, hogy azt sem tudja: bű-e vagy bá; fiatal korában hányaveti, meglett korában büszke; pitykés lájblija, patyolatinge, bő gatyája, (mely elegans ránczokban simul derekára,) varju csizmája, fátyol nyakravalója van ma is; de azért nem az a csikós ő már, a ki Poroszlai uram birósága alatt volt. Tempora mutantur, et agazonum hortobaginum magistri.

Nádkunyhója ma is legmagasb pont (kivéve a kutgémet) a pusztában; esőnek, szélnek oda sem néz; patriárkális teljhatalmat gyakorol háztája és bürója fölött; és adóját ma is beszedi szoknyás executora által, kenyérben, sóban, szalonnában és főzelékben a lovas gazdáktól; de azért még sem fejedelme ő már a pusztának, hanem csak felelős hivatalnoka.

„Méneseknek nyargaló futása“ ma is „zug a szélben“; ma is „sik a puszta; sem halma, sem erdeje“, a csikósnak ma is „árvalányhaj a süvege bokrétája“ de azért a csikós mégsem a hajdani csikós már. Hajdan leányok jártak utána, szegény legények keresték barátságát, a tanács nem birt vele, költők megénekelték. Ma a csikós csak kificzamodott nóta már, melyet népénekesek a Komló-

ban és a Beleznaiban énekelnek, — csak közönséges genrekép, melyet fotografusok lekapnak, Párisban kiállitnak és medaillont kapnak érte — és kapóra eső czikktárgy, melyet gyarló tollak végökre vesznek, és kanyaritnak belőlök gyarló genreczikkeket; uti figura docet. *Kg.*

Mátyás király születési háza.

Mutatvány Jakab Elek „Kolozsvár története“ czimü koszoruzott pályamüvéből.

Miután szerző Kolozsvárnak az ausztriai vagy német László és a lengyel I. Wladislaw alatti történetét (1438—1458) előadta, igy végzi be e korszak ismertetését:

Mint az emberiség és népek történetében gyakran, ugy itt is bebizonyult ama nagy és vigasztaló igazság, hogy a legszomorubb korszakoknak szerencsétlenségei mellett meg van az a gondviselésszerü szerencséje, hogy politikai és társadalmi jobb idők magvait, a szellemi érdekekre nézve gazdagabb erkölcsi gyümölcs termések reményadó bimbóit önmaguk termik meg. — Kolozsvár is e korszakban lett a véletlen által egy nevezetes esemény szinhelye, melyet az ahoz füződő nagy következmények e város története egyik ragyogó momentumává emelnek. Itt és épen akkor született I. Mátyás, Magyarország hatalmas nemzeti királya, a magyar nép önzés és álnokság nélküli igaz barátja, korának valódi nagy embere! Ezt egykoru és közel időben élt irók különbözőleg adják elé; az, a ki leghitelesebb tanubizonyságot tehetne, az egyidejü Bonfini, történetei IV-dik fejezete (Decas) VIII-ik könyvében, III. fejezete (Decas) szintén VIII. és IX-ik könyveiben egymástól egészen eltérő értesitést hagyott hátra. E különbözéseket részletes vizsgálat alá vette Kaprinai [1]), később gróf Teleki József [2]), s végre is mindkettő a szinte száz évvel később élt és irt Heltai Gáspár tanubizonyság tételét fogadta el. „Szülé pedig Erzsébet asszony — értve van Szilágyi Erzsébet, Hunyadi János kormányzó hitvese — Mátyást, igy ir ez, Kolozsvárott Erdélyben mikoron irnának Krisztus Urunknak születése után 1443-ban, bőjt második havának huszonhetedik napján reggel három órakor. Mert az Erzsébet asszony akkor Kolozsvárott szállott vala — jövén Szilágyból — egy szőlőmives gazdag embernél, ki lakik vala az Óvárban, egyenest arczczal, mikoron bémennek az Óvárba, egy kőházban. És az ember szász volt. Annál maradt szálláson az Erzsébet asszony a szülésnek utána egynehány esztendeig. És ott vitték a fiut, Mátyást, legelőször iskolába. Hogy annak utána magyar király lőn Mátyás — igy folytatja a krónikairó — nagyon megajándékozá a gazdát és feles szabadsággal meglátogatá. Mostan is az vas ajtókon és az vastáblákon rajta vagyon az Mátyás király czimere, az aranygyürűs holló. És örök emléközetre megajándékozá a várost is igen nagy és jeles privilegiommal és szabadsággal, melynek a drága levele mostan is úgyen [3]) volna: hogy minden kolozsvári ember egy-egy kalangyától kihányja a két-két kévét a dézmába és az ő gabonáját felrakja az ő akaratja szerént és haza vigye, ott hagyván a dézmát; szüretbe pedig kádba töltse a sajtóknál a szőlő alatt az ő dézmáját és kiki mind haza vigye az ő mustját. Halhatatlan (igy) nagy szabadság. De ennyel akarta a felséges Mátyás az ő hazáját felékesitni. Mert nem minden bokorban terem olyan felséges és hiresneves fejedelem.“ [4])

Képek a pusztáról: I. A csikós. — (Gondy és Egey fényképe után *Jankó.*)

Engel, Lisztinek Bonfini müvére tett jegyzése nyomán azt állitja, hogy Mátyást egy Tuz nevü kikeresztelkedett zsidó tartotta keresztviz alá, a ki iránt, valamint a ház birtokosa iránt is ő mindig jó indulattal viseltetett. Bonfini irja, hogy Mátyás első tanulási éveit is Kolozsvárott töltötte. Ránzán Péter ugy emlékezik erről, hogy Mátyás serdülő korában otthon anyja mellett növekedett. [5]) Kaprinai erre azt jegyezte meg, hogy első növeltetése nem otthon, hanem az akkori idők háborus állapotjai miatt, egy városban volt, mint biztosabb helyen, mely város polgárait az anyja és ő iránta, jó és bal szerencséjökben tanusitott hűségökért és szolgálataikért király korában — mint Heltai is emliti — jeles kiváltságokkal s a többek közt kereskedőit egész Magyarország területén vámmentességgel ajándékozta meg. Kaprinai egy ily tartalmu — kelet nélküli — adomány-levél szövegét is közli egy udvari cancellariai irály-gyüjteményből (Stylus Cancellariae), de a melyben a város nincs megnevezve. Ő ugy véli, hogy erdélyi város volt s hihetőleg Kolozsvár. E véleményt avval indokolja, hogy Kolozsvár a János, Szentgyörgyi és bazyni gróf és Veres Benedek-féle pártütésben csabitás és fenyegetés daczára, más városoknál kisebb mértékben vett részt, vagy tán az adományozás a pártütés előtt történt. [6])

Észrevételem rá az, hogy e felkelésben részt nem vevő város Erdélyben Brassó volt; másik, hogy én a Kaprinaitól idézett szövegü kiváltság-levélre Kolozsvár város összes oklevelei közt rá nem találtam.

Kolozsvár levéltárában öt különböző időbeli oklevél van fenn ma is, melyek Heltainak Mátyás itt születésére s a városnak nagy szabadságokkal megajándékoztatására vonatkozó előadását erősitik meg, mit minden kételyen feljül emel az a körülmény, hogy azokban épen maga a király tanuskodik, és hogy egyik ily kiváltság levelét — az alábbi [8]) alatt levő hasonmásból láthatólag — saját kezével alá is irta. Az első 1458. junius 8-án Budán költ. Ebben ama hűség és kész engedelmesség tekintetéből, melylyel Egyed biró, Bartos [7]) esküdt, más esküdtek, a többi polgárok és az egész Kolozsvár város közönsége iránta, László király általi jogtalan letartóztatása ideje alatt viseltettek, amaz időben, midőn azon királylyal tartók közül sokan az ő kedveltjeit: édes anyját, nagyságos Erzsébet urasszonyt, s tekintetes és nagyságos Horogszegi Szilágyi Mihályt, anyai nagybátyját, most Magyarország kormányzóját, mint az ő részén levőket kegyetlenül üldözték, Kolozsvár népe ellenben őket az ő megszabaditására czélzó törekedéseiben állhatatosan gyámolitotta, — azért ezen városnak, *melyben született,* mindeu szabadságait, kedvezményeit, kiváltságait és szokásait megtartani igérte. A másodikban, mely 1459-ben junius 3-kán Budán költ s 1465-ben augusztus 20-kán átirva, ujból ki lőn adva, a király, István kolozsvári birónak, Bertalan fiának előterjesztésére kinyilatkoztatván, hogy

Mátyás király születési háza Kolozsvárt.

őt Kolozsvár szabadságai felől némelyek balul értesitették, s annak kárával és hátrányára maguknak oly leveleket eszközöltek, melyeknél fogva kolozsvári polgárok mások birósága elébe lőnek állitva, szabadságukban meggátolva s más igazság-ellenes dolgokra kényszeritve: a nevezett biró kérésére, Kolozsvár városának, mely hozzá mindenek felett hű, *és a hol ő született,* megengedte, *hogy a tőle eddig bárki által nyert* vagy ezután nyerendő oly királyi leveleknek, melyek az ő érintett szabadságukkal ellenkeznek, engedelmeskedni s azok tartalmát teljesitni ne köteleztessenek; egyszersmind pedig országa és az alávetett részek összes birói ságainak s világi és egyházi rendü bármely embereknek szigoruan megparancsolta, hogy a kolozsváriakat idegen biró és törvényszék elébe ne állitsák, szabadságaikkal ellenkezőkre ne kötelezzék őket, ne terheljék, ne háborgassák és meg ne kárositsák. E kedvezmény-levelet az érintett 1465-dik évben azon különös kedvezménynyel erősitette meg a király, hogy annak érvényét maga a koronázáskori országos végzés se csorbithassa meg. A harmadikban, mely költ Brünnben 1469-ben febr. 3-án, s melyben Sompol Miklós kolozsvári polgár kéréséresaját kegyelmességi hajlamáról és azon oknál fogva, hogy Isten kegyelméből *ő is Kolozsvárott született,* s e város hirnevét tisztességben és becsületben növekedni, s méltó érdemeiért megjutalmazva látni ohajtja, annak lakóit a (Heltai után) fennebb előadott szabadságokon kivül még avval is megajándékozta, hogy őket sem egyházi, sem világi idegen biró maga elébe ne idézze, vámot tőlük az erdőn tuli részekben sehol senki, különösen a püspök ne vegyen, hanem a kiknek

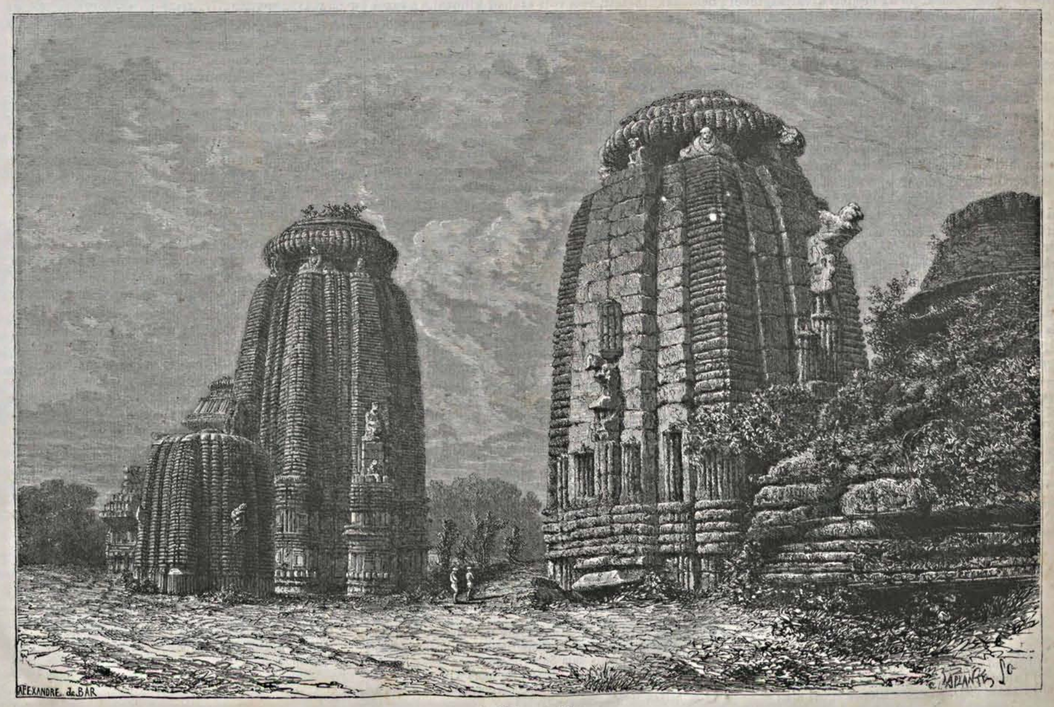

Indiai pagodák

[1]) Kaprinai, Hungaria Diplomatica temporibus Mathiae de Hunyad Regis Hungariae, Pars I. 8—9. ll.

[2]) Gr. Teleki József, Hunyadiak kora Magyarországon. Első kötet Pesten MDCCCXLII. 333—334. ll.

[3]) Ékezett ú-val irva, e helyett ugy; hasonlóképen irattott le ama korban e szó is: igyen, igy helyett.

[4]) Az erdélyi országos muzeum czimlap nélküli példányából a 89—90. lapról. Az ott levő kézirati czimlap a nyomtatottnak eredetiségi jellegét nem birván: helyette a Kaprinai érintett müvéből irtam ki a czimet: Chronica az Magyaroknak dolgairól stb. Mellyet Heltai Gáspár megirta magyar nyelven, és ez rendre hozta az Bonfinius Antalnak nagy könyvéből, és egyéb Historiás-könyvekből nem kitsin munkával: Colosvarott végezé Heltai Gáspárné 1575. Kaprinai idézett müve. I. része 8. l. (Lásd a CXLVI. szám alatti oklevél végén álló jegyzéseket is.)

[5]) Bonfini, Rex. Hungaricar. Dec. III. Libr. IX. 542. l. Editio Basileensis 1568.

Szóhagyományként hallottam, hogy az érintett ház keletre néző legszebb szobájában, az emeleten, bemenőleg elől balra a nagy király itt születése emlékére a háztulaj-

ily dolgokban ellenök keresete lesz, a királynál vagy erdélyi vajdánál keressék igazukat. Ez oklevél azért is nevezetes, hogy az előtte ismeretesek között ezen volt legelébb a király neve alairva, mi a későbbi királyoknál is szokásba jött.[8]) A negyedik, mely költ 1470-ben márcz. 26-án Budán, a király azon indokoknál fogva, hogy a városokat annál inkább kell gyámolitni, mivel azokban van az ország disze és haszna, és a midőn béke van az országban, köteles az, a ki a kormányt kezében tartja, nemcsak öndicsőségén, hanem az ország és lakosok javára is munkálkodni; végre hallgatva Kolozsvár birájának, esküdteinek s egész közönségének kérésére, és ohajtva, hogy e város, a *melyben született*, kedvezései által emelkedjék, Kolozsvármegyében levő Kolozs mezővárost birtokaival, pusztáival s egyéb tartozmányaival, valamint a Fejérdi János Fejérden levő fél jószágrészét, a ki az összeesküvő erdélyi nemesekkel és lakosokkal a pártütő bozyni és szentgyörgyi János gróf erdélyi vajdához állott, mint hűtlen, ártani kivánó lélekkel a király ellen támadt, s igy feléségárulási vétke következtében ama birtoka törvény szerint rá szállott, királyi joggal, saját kezeiből (de manibus regiis) a kolozsvári birónak, esküdt polgároknak és közönségnek adta, ajándékozta és adományozta örök jogon és meghíhatalmul, hogy az ott lakó polgárok és jobbágyok mindenekben azon szabadsággal éljenek, melyekkel a kolozsváriak, s mind avval, a mivel eddigelé a királynak tartoztak, jövőben Kolozsvár városának és polgárainak tartozzanak és hatóságának legyenek alávetve.[9]) A fejérvári káptalan Kolozsvár közönségét e birtokokba ugyanazon évben márczius 26-dikán költ királyi paraneslevél következtében Albert vértanu ünnepe előtti negyednapon — novemb. 12-én — ellenmondás nélkül beigtatta, azt neki birtokába adta. A jelentés a beigtatás után 20-ad nappal költ.[10]) Az ötödikben, mely 1478-ban szintén szent Simon és Judás apostolok ünnepe előestején — októb. 27-én — költ, a király azon okból, mivel Felek nevü falu és Fejérd, mely utóbbit *ő Kolozsvárott történt szerencsés születése emlékeül* adományozta e városnak, adó tekintetében nem szoktak az ország köz adózói közé rovatni, hanem adórészöket a Kolozsvárra kirótt adóösszegbe kötelesek fizetni, szigoruan meghagyta az erdőn túli adórovóknak és adószedőknek, hogy e faluk lakosit az ország közadózói közé ne rójják.[11]) — Végre a király egy kolozsvári biróra hozott itéletében világosan *hazájának nevezi Kolozsvárt*.

Heltainak a Mátyás király születési háza birtokosa részére adott kiváltságokra vonatkozó előadását is később koru, de az eredeti kiváltságlevél ismerésén alapuló hiteles adatok igazolják. A mult század első felében 1746. február havában az erdélyi királyi fiskus Sándor László kormányszéki, és Imets Antal királyi táblai irnokok által az Óvárban „Mátyás király háza“ nevezet alatt levő kőház tulajdonosára, s a ház municipális joga állására nézve nyomozást vitetett végbe. A kérdő pontok ezek voltak: 1) kiket illet e ház tulajdonosi joga, s kiké volt? 2) Az arra vonatkozó levelek kinél vannak? 3) A házat most kik birják, mi jogon, kiktől került birtokukba? 4) Vannak-e járandóságai, hol, s mik? 5) Miféle kiváltságai s kedvezményei vannak? Huszonnégy tanu lőn kihallgatva, köztük tiz városi szenátor, u. m. Enyedi István, Boér Ferencz, Endes Péter, Kolozsvári György, Farkas Gergely, Gyergyai Pál, Pataki István, Hunyadi Ferencz, Ambrus András és Széles Mihály, kik nem vallottak abból az okból, mivel a kérdőpontok a varos jogai ellen vannak irányozva, melyeket nekik védni kötelességök, a 11—18 és 24-dik tanuk hallomás utáni vallomásait részint magukban foglalják, részint megigazitják a 19., 20., 21., 22. és 23-dik tanuk vallomásai. „Azon háznak — igy vall az első kérdésre Enyedi János, a dolog állásával a levelekből ismeretes 20-ik valló — első tulajdonosa volt Kolb István, kinek adta volt Mátyás király a privilegiumokat; azután idővel szerzés jogán Kovács Gáspárra szállott, kinek — a 21-ik tanu Kövendi Gergely szerént — felesége volt Schmelzer Anna; ettől szállott Dálnoki Jánosra, ki Kovács Gáspár unokáját Ferenczi Katát vette volt feleségül, kinek — a 21-dik tanu szerént — atyja volt Ferenczi Antal, anyja pedig Kovács Anna; Kovács Gáspárnak egyik örököse a valló, néhai felesége Dálnoki Julia jussán, kit Kövendi Gergely mint gyám adott a vallomástevőhöz nőül, átadván akkor a leveleket is, melyeket mint gyám őrzött; másik örökös Jóó Mihály ugyancsak Dálnoki Klára jussán. Valló felesége magtalanul halván el, az egész jus szállott Pápai Isvánné, Jóó Borbára asszonyra, a ki egyedüli leánya volt irt Jóó Mihályné Dálnoki Klárának. A leveleket — igy vall tovább — tartotta felesége haláláig, azután átadta Simai János nak, Pápai Istvánné, Jóó Borbára asszony előbbi férjének, s egyebek most is Pápai Istvánnénál lesznek, hanem a privilegium a kolozsvári tanács kezében van. Most e házat a város birja, vette Pápai Istvánnétől; tartozandóságai szépen vannak a fenesi és monostori határokon, t. i. szőllők, a kolozsvári határon pedig szőllők, szántóföldek, jelesen a 13-ik tanu szerént — Kajántóvölgyén, továbbá tó-helyek, jelesen a 13-ik tanu szerént — a Harmadvölgyben egy vagy két tó, a 16-ik tanu szerént a tartsaházi határ szélén egy tó, utoljára kertek és major; ezek felett egy sütőház a kijelölt ház végében, melyet felesége jussán s pénze után Hunyadi Ferencz tart. Privilegiuma olyan van — igy végzi vallomását — hogy minden adó és közszolgálati terhektől örökre mentes legyen azon ház és annak lakása, s minden évben a kolozsvári adó-summából akkora mennyiség vonassék le, a mennyi azon házra aránylag esnék, és Kolozsvár adó mennyisége ennek hijjával teljes adó-summa gyanánt fogadtassék el.“ E vallomás némely ágára több tanuk is világositólag vallanak. „A mely privilegiumot — vallja a 21-ik tanu — Mátyás király Kolb nevü szásznak adott, ő maga is látta, s abban mind a ház minden tereh viseléstől, mind a hozzá tartozó szőllők és szántóföldek a dézma alól ki voltak véve.“ A 22-ik tanu Gyulai Boldizsár — ugymond — „szintén látta Mátyás privilegiumát Enyedi Jánosnál, de nem olvasta; azonban hallotta, hogy minden terüh alól ki volt véve.“ Véres Ferencz a 23-ik tanu azt hallotta — ugymond, — „hogy ha valamely gonosztevő oda bemenekülhetett, nem volt szabad kihozni, s a város — 15-ik tanu szerént — azért vette meg, hogy mivel az szabad ház, nehogy idegen szállván belé, annak szabadsága megvédésével sok bosszuságot szerezzen magának.“ Szabó másképp Kovács György — a 19-ik tanu — ismét nevezetes részletekről ad felvilágositást. „Enyedi Jánostól — ugymond — felesége halála után vétetett el a ház; nálla voltak a levelek is, immunitása és appertinentiája volt, különösen a contignitásában van egy sütőház; a kőházról azt hallotta, hogy az volt Hunyadi Jánosnak, az ország Gubernátorának szokott szállása, itten lett világra a magyaroknak nagy emlékezetű atyja, Mátyás király, ki is azután születéshelyét akarván tisztelni, szép privilegiumokkal és indultumokkal azon házat és annak jámbor gazdáját megajándékozta, s eleget igyekezék Enyedi István uram a méltóságos királyi Gubernium előtt, hogy azon privilegiumokat helyben állithatná, minthogy megrontattak, de nem effectuálhatá.“ [12])

Enyedi Jánosnak 1716-ról valóban be van jegyezve e kiváltságok megerősitése iránti folyamodása az erdélyi királyi kormányszéknél; a kormányszék az ő mentesitését meg is határozta, de a város a dolog bővebb felvilágositása ürügye alatt az ismételt rendelet ellenére azt feledésbe meritette.[13]) 1750-n már e ház a város birtokában volt, s mint Mátyás király születéshelye és általa kiváltságositott birtok, a város azon évi összeirásában terühmentesnek lőn beirva.[14])

Ezek szerént a Heltaitól emlitett szász szőllőmüves neve Kolb István. Ez — a mint első volt

[8]) donos-e vagy a város? a hagyomány nem mondja meg — faragott kőből diszes rengő bölcsőt állittatott, melyen szintén rajta volt Mátyás holló-czimere. E jelkép — mondják — még e század első tizedében is megvolt... Megemlitem, de mivel semmi támogató adatot eddigelé nem találtam, hiteles gyanánt fogadtatását nem igénylem.

[9]) Kaprinai Hungaria diplomatica I. 52—56. ll.

[10]) Egy 1458-diki oklevélben igy fordul elé: Barthws Feyér.

[11]) Látható az oklevéltár CXIX. CXXII. és CXLVI-ik száma alatt. Az **aláirás** hü hasonmása im ez:

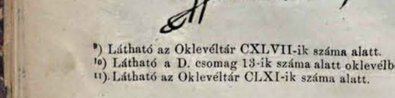

[12]) Látható az Oklevéltár CXLVII-ik száma alatt.

[13]) Látható a D. csomag 13-ik száma alatt oklevélben.

[14]) Látható az Oklevéltár CLXI-ik száma alatt.

[12]) E nyomozási oklevél látható az Oklevéltár CCXLVII. száma alatt.

[13]) Látható az erdélyi kir. kormányszék levéltárában: Liber Regius Annorc. 1714—1717. *P.* 197—98 lapban 47—48 jegyzőkönyvi szám alatt. Ismét: Protoc. Annor. 1716—1718 54. lapon.

[14]) Az erdélyi kir. kormányszék levéltárában levő ily czimü hivatalos irományból: Conscriptio Liberae Regiaeque Civitatis Claudiopolis cum Suburbiis nec non pagi Felek — — — legali authentia peracta de anno 1750. „*Nomina Patrum et matrum Familiae Exemptorum* czimü rovatban a 11-ik helyen.

adva — több tanu, de kivált a Mátyás király születési háza vagy a Kolb-féle ház és birtokok örököscinek jog- és levélőre, Enyedi János állitásán alapult, kinek a Mátyás — adta kiváltságlevél birtokában volt, ki azt egyéb levelekkel együtt olvasta, s a dologról való szabatos és részletes tudomását azokból meritette. Én a város levéltárában a kiváltságlevelet nem találtam meg; hihető, hogy vagy Enyedi János mentesitési ügye tárgyalásakor, vagy a királyi fiscus nyomoztatása alkalmával tünt el. A Kolb-nemzetségnek ez időben Kolozsvárt valósággal létezését egy 1475-ik évi eredeti oklevél minden kétségen feljül helyezi, t. i. a szabó czéhnek ez évben *a régi elrothadt* helyett hozott, s a tanácstól november 11-én megerősitett uj *czéhszabályzata*, melynek kiadatását három társával Kolb Tamás szabó mester eszközölte ki.[15])

E ház ma is a város tulajdona, száma 258 az óvári vagy is első kolozsvári tizedben; belsője tágas termekre oszlik; padlása erős tölgyfa gerendázatu, nagy kőpinczéi mintha földalatti kápolna vagy egyszersmind rejthely volnának, többnyire patakkőből szilárdan és szellősen épitve, az épittetőnek nagy mérvben való bortermelési gazdaságát gyanittatják; déli oldalán titkos kijáró hely nyomai. Minden egy, a hanyatló hűbéresség és sűrü belvillongások korából való előkelő, gazdag és hatalmas polgári ház jellegét viseli; neve: „Mátyás király háza;“ külalakja régies, tiszteletet keltő; nagy négyszög ablakai feljül a hajdankorban szokott pálczamiv formára vannak diszitve, rovátkos szegélyzettel; belsőjén a régi müidomokból kevés maradt fenn; kivált emeleti részen egészen át van alakitva; erős vas sinekkel hosszában és keresztben több ponton megerősitve; a Heltaiból feljegyzett vas ajtószárnyak és ablaktáblák czimere eltünt; a rengő bölcső jelképének nincs nyoma, csak a bejáró, késő góth modoru nagy csúcsives kapu maradt fenn, melynek bélletét tág méretű horony és henger tagozza. A kapu-folyosó alatt hátra északnak még egy másik ilyen vál-iv (Arcade) is van, mely eredetileg a folyosó hátulsó nyilatánál volt, mert a hátrább levő rész későbbi hozzátoldás. E nagy történeti becsű házat a város hosszasan bezárva, használaton kivül, mintegy tiszteletben tartotta. . . . Ma katonai laktanya, falai ki- s behajlanak, pinczéi ajtó, ablak nélkül, felhagyva elárvult állapotban, mint szintén a folyosók és udvar is. A ki történetismerőleg, kegyeletes honfiui figyelemmel nézi meg, elszomorodik ez elhagyatottságon. A nagy király, ki Kolozsvárért annyit tett, kinek e város legfőbb anyagi és szellemi erőforrásai tekintélyes részét köszönheti, több kegyeletet érdemelne. A Magyar Történelmi Társulat tavalyi itt létekor annak régészeti szakbizottsága figyelmeztetésére azon eszme lőn kimondva, hogy a nagy király emléke iránti tisztelet megkivánná, hogy azon házat, melyen egy ország, sőt a művelt európai népek figyelme függ, a város a katonák további rombolásától megvédve s eredeti modorában kijavitva jövőben valamely városi népies, vagy polgári és közmiveltségi czélra használja. Vajha a valóban szép eszmét Kolozsvár művelt közönsége szivéből méltányolva megvalósitná! Ez hála kötelesség teljesitése lenne a király iránt, benső hódolat ama nemes népszerüség irányában, a mi Mátyást más királyok fölébe emelte, őt a magyar nép bálványává és halhatatlanná tette. Dicsteljes emlékét képezné ez az elmult szebb időknek, mely által Kolozsvár látásra méltó kevés ritkaságai számát egygyel növelné, a nemzetnek és önmagának pedig az európai utazók előtt tisztességet és becsületet szerezne.

Van még egy épület a piacz északi oldalán, melyhez szintén Mátyás király emlékét fűzi a hagyomány, az ugynevezett: *nagy lábas-ház*. Ezt az 1737-ki „Városleirás“ egy helytt *Mátyás király megszálló-helyének*, más helytt *öt kiálló kéményü konyhájának*[16]) *irja*, de egyebet róla föl nem jegyez. Ugy kell lenni, hogy a hagyomány nyelve már ekkor elnémula, irott adat pedig, mint akkor, ugy ma sem beszél felőle. Téglaszerü épület, melyet minden ember emlékezete meghaladó ősidőkben, ugy-szólva nem is annyira épitettek, mint inkább magukból a tömör szikla-hegyekből vésték ki. Ilyen földalatti barlang-templomokat, palotákat és termeket, melyek többnyire több ezer pap-család lakásául is bőven elégséges tért foglalnak magukban, Dekán északi részében és a Ghat-hegyekben nagy számmal találhatni, s még ezelőtt nehány évvel is több épen megmaradt szikla-templomot fedeztek fel északi Dekán hegységeiben.

Ellora mellett Aurungabad tartományban egy patkóalaku hegység mintegy két órányi hosszságban végtelen sok apró pagódává van kivésve. Valóságos pantheon az, mert a hinduk majd mindenik istenségének jutott itt egy vagy több templom; belsőjök földbormüvekkel s ezer meg ezer istenképpel van boritva. Maguk a brahminok sem tudják megmondani, hogy e csodák mikor keletkeztek. Az európaiak, a kik e templomokat látták, ugy vélekednek, hogy elkészitésökre évezredek voltak szükségesek.

A képünkön látható pagódák Bhuvaneshvara

[15]) Látható az Oklevéltár CLV-ik száma alatt.

[16]) Vass József: Emléklapok Kolozsvár előkorából, 30 és 31-ik lapon.

Indiai pagódák.

A hinduk istentisztelete, noha Indiának majdnem összes őslakossága Buddha hitét vallja, épen ugy mint a keresztyéneké, mohammedánoké vagy a pogányoké, igen különböző. Rendesen a brahminok (Brahma fiai), t. i. a papok végzik azt, ama nagyszerü pagódákban, melyek Indiát épitészeti tekintetben is a föld egyik legérdekesebb országává tették. — A pagódákat a hinduk voltaképen Bhagavati-knak, szent házaknak nevezik. Nagyság, nagyszerüség, s az épitkezés bámulatos tartossága és tökéletessége tekintetében e templomok mindazt fölülmulják, a mit a föld kerekségén az épitészet műremekei gyanánt csodálunk. Az országnak majd minden részében számtalan pagóda áll, de a legnevezetesebbek főképen a Koromandelnek és Malabarnak nevezett partokon láthatók. A Malabar-parton az épitészeti anyag többnyire márvány és porphyr, Koromandelen pedig legtöbbnyire gránit, mely tudvalevőleg egyike a legkeményebb kőnemeknek.

E bámulatra méltó épitmények rendszerint hosszukás négyszöget képeznek, melynek oldalai pontosan a négy világtáj felé vannak forditva, s az egészet igen erős kőfal szokta keriteni. A jaghernauthi pagóda összes épületeinek hosszasága, ide értve természetesen a kőrfalakat is, 1122 láb, szélessége 696 láb. — A négy kőrfal mindenikének közepén egy 8—11 emeletes, 3—400 láb magas pyramidszerü épület vagy torony emelkedik; e tornyok kivülről egészen be vannak fedve földbormüvü isten- és állatképekkel. A tornyok alatt van a négy bejárat. Egy szabad téren, a falakon belül, rendesen egy vagy több *tank*, azaz: kővel csinosan kirakott fürdőtó is szokott lenni majd minden pagódában. Bent a falak hosszában ülőhelyek kinálkoznak az ájtatoskodóknak, s igen csinos oszlopcsarnokok, sőt apró kápolnák és magán lakok is vannak a papok és bayádérok számára. A szabad tér kellő közepén áll a tulajdonképeni szentély, mely hasonlóan gulaszerü épület, de nincs annyira elboritva képalakzatokkal. Gyakran több ilyen templom is áll egymás mellett. — Bent e voltaképeni templomokban folytonosan szent homály dereng, mert a világosság csak az ajtónyilásokon át hatolhat be. Itt szokott állni valamelyik hindu istennek, — néha többnek is, — óriási szobra, s a falak itt már ismét gyönyörű földbormüvekkel vannak elboritva. Néha egy-két istenszobor künn a bejáratnál is áll. E szobrok többnyire kőből, rézből vagy aranyból vannak s kolosszális öltözeteket akasztanak rájok s nagybecsü drágakövekkel halmozzák el.

De mind e pompa teljesen eltünik az egésznek roppantsága mellett, ha elgondoljuk, hogy minden granitből van, és hogy az egyes négyszögü ködarabok néha oly iszonyu nagyok, hogy nem ritkán 10—12 ezer köblábnyi tartalommal birnak, s ha végre tekintetbe veszszük azt is, hogy e szilárd ködarabok tükörsimára vannak csiszolva, s a köveket sok ilyen épülethez többnyire 30 mildnyi távolról kellett elszállitani. Még most is látható a csillambaram-i pagódában egy granitláncz, — tehát egy kődarabból metszve — mely négy füzérre (guirlande) van osztva, s ezek mindenike 137 láb hosszu, minden láncczszem 3 láb hosszu s 2—3 láb vastag; s az egész tükörsimára csiszolva, mint a legkeményebb aczél. Mik ezekhez képest Egyiptom guláinak csudái!

S mégis vannak Indiában még másféle pagódák is, melyek bámulatos nagyszerüségben a már emlitetteket jóval felülmulják. Értjük azokat a világhirü szikla-templomokat, melyeket minden emberi emlékezetet meghaladó ősidőkben, ugy-szólva nem is annyira épitettek, mint inkább magukból a tömör sziklahegyekből vésték ki. Ilyen földalatti barlang-templomokat, palotákat és termeket, melyek többnyire több ezer pap-család lakásául is bőven elégséges tért foglalnak magukban, Dekán északi részében és a Ghat-hegyekben nagy számmal találhatni, s még ezelőtt nehány évvel is több épen megmaradt szikla-templomot fedeztek fel északi Dekán hegységeiben.

Ellora mellett Aurungabad tartományban egy patkóalaku hegység mintegy két órányi hosszságban végtelen sok apró pagódává van kivésve. Valóságos pantheon az, mert a hinduk majd mindenik istenségének jutott itt egy vagy több templom; belsőjök földbormüvekkel s ezer meg ezer istenképpel van boritva. Maguk a brahminok sem tudják megmondani, hogy e csodák mikor keletkeztek. Az európaiak, a kik e templomokat látták, ugy vélekednek, hogy elkészitésökre évezredek voltak szükségesek.

A képünkön látható pagódák Bhuvaneshvara nevü egykor szerfölött nagy kiterjedésü gazdag és hatalmas város romjai között láthatók Orissa nevü tartományban. Első tekintetre észre lehet venni, hogy a pagódák minden históriai sejtelmet megelőző korból valók, a hindu épitészet legrégibb korszakából, mikor a helytt, hogy mint régebben, az imaházakat négyszögletüre épitették volna, még csak a köralaknál voltak, ezáltal mintegy a megtisztelni szándékolt istenségnek képzelt alakját akarván utánozni. E templomok alakja valóban sajátságos és meglepő. Óriási nagyságukról képünkön látható arányukból is elég tiszta fogalmat szerezhetünk. Orissa egykori fővárosa, Bhuvaneshvara nyomtalanul tünt volna el a föld színéről, ha e roppant épületek nem jelölnék pusztasággá lett helyét. A pagódák belsője nagyobb részint romokban hever, az oltárok helyét kőhalmazok jelzik, de a falakon imit-amott még most is láthatók egy több ezred év óta elenyészett művészet csodálatos, bizarr maradványai. *S. L.*

Akaratja ellen méltóságos ur.

— Életkép. —

Átalánosan tudva van, hogy Erdélyben a méltóságos és nagyságos czimek forditott fokozatban használtatnak, a nagy magyarországi használathoz képest. Erdélyben főbb a nagyságos, a Királyhágó másik oldalán a méltóságos. A mágnások ott nagyságosak, emitt méltóságosak.

A hivatali aristokraczia rangfokozatán, a magyar miniszteriumokban bevett használat szerint méltóságos ur egyedül az államtitkár; legfölebb a miniszteri tanácsosnak adja meg még az ember, a mikor bőkezüsködni akar.

Pompás jelenet aztán, mikor a fogalmazót erdélyi látogatója minden áron méltóságolja; az pedig főnökei előtt majd elsülyed zavarában.

Mert az is köztudomásu tény, hogy Erdélyben a czimeket sokkal bővebben osztogatják, mint Magyarországon. Egy fokkal legalább fentebb tesznek mindenkit, mint itten. Ha a magyarországi nagyméltóságunak szólítja miniszterét, az erdélyi meg nem áll a főméltóságon alól.

A nagyságos és méltóságos használatával legnagyobb zavarba az jön Erdélyben, a kiről feltehető, hogy a magyarországi használatot is ismeri. Ha méltóságosnak szólit rátartóbb urat, félhet, hogy az erdélyi értelemben vette és sértve érzi magát; a nagyságost meg magyarországiasan tarthatná kicsinynek.

Ezen az állapoton még Brassai bácsi ő nagysága sem tudott eddigelő változtatni; pedig ő valami két év óta mindenkit nagyságodnak szólit csupa demokratikus czélból: azért, hogy egyenlő legyen a megszólitás. Önnel, kegyeddel nem érjük be; mindenik nagyság után vágyik; legyen hát nagyságod a legkurtábbik is.

Okoskodásnak nem rosz; de biz azt eddig egyedül Brassai bácsi használja, legfölebb vele szemben az ismerősök.

A kicsiny országoknak társadalmilag is meg vannak kis nyomorusságai; és míg a politikai helyzetet egy törvény vagy egy ütközet megváltoztathatja, a társadalom szokásai csak lassanként enyésznek el.

Ugy van ezekkel a társadalom, mint az a kis fiu az „instálom“ (Erdélyben ugyan divatos) csunya szóval, a kinek én hosszasan elmagyaráztam egyszer, hogy mennyire nem szép mindegyre ismételnie azt az instálomot. Végig hallgatta szemérmes pislogatással, és mikor végül azt kérdeztem: no, már nem mondod többé, — ez volt a felelet: nem mondom *instálom*.

De nem akar ebből sem causerie lenni, sem értekezés, sem praedikáczió; csupán annak elmondására fogtam tollat, hogyan lett méltóságos ur az én érdemes barátomból, Gy. ügyvédből, tudtán és akaratán kivül.

Gy. ur Kolozsvártt lakik, de attól nem messze van valami falusi birtoka. Azt hébe-korban meglátogatván, szivesen állott szóba a hozzá járuló néppel, felvilágositásokat, utasitásokat készséggel adván annak apró ügyeiben.

Egy alkalommal, midőn megint birtokára ment, minden falusi ember, a kivel találkozott, méltóságos urnak szólitotta.

Mi lelte kendteket — kérdé — mért nem tudnak mint eddig, tekintetes urnak szólitani? Én nem vagyok méltóságos.

Engedjen meg a méltóságos ur; de azt csak nem tehetjük, hogy tekintetesnek szólitsuk, mert az ur csak különb a tekintetes Jánoskánál.

Gy. barátunk nem értette az egész dolgot; csak az a tekintetes Jánoska tünt fel; később aztán végére járt és nyomára jött a következő mulatságos, való igaz történetnek.

Egy esős lucskos őszi időben, midőn a község lakói otthon pipázgattak, ásitoztak, azt a különös meghivást kapta valamennyi, hogy a zsidó korcsmáros szivesen látja mindenikőket egy ital pálinkára ingyen.

Akár a pálinka, akár a csodálkozás, akár az unalom elég lett volna, hogy összegyüjtse valamennyit. Összegyültek tehát és csakugyan igaz volt, a zsidó ingyen pálinkával kinálta őket.

Miután egy pohárnyit valamennyi megivott, a zsidó előadta, hogy ő azonkivül még két egész vedret szánt a községnek, ha elhatározzák, hogy őt nem szólitják többé, mint eddig, „zsidónak;“ hanem tisztességesen, mint pantallóban járó embert, Izsák urnak.

A népnek elég természetes esze van arra, hogy egy ily ajánlat elfogadását tiszta nyereségnek tartsa. Az nem köti magát elvekhez, mint a diák, a ki csak azért sem nagyságolja meg az alispánnét, a mért az követeli; hanem olyat, a mi nem kerül semmijébe, kész örömest ad valami értékesért.

János gazda, a falu fő szóvivője, nehány köhintgetés után fel is állott mindjárt és elbeszélte, hogy a bizony eddig is szégyen volt, ő sokszor akarta emliteni, hogy a zsidót, akará mondani: Izsák urat, jobban meg nem becsülték stb. stb. Ő a maga részéről bele is egyezik szivesen a kivánatba és hiszi, hogy társainak sincs szavok ellene. Hanem ha már annyiban van, Izsák ur se tekintse azt a pár forintot és adjon négy veder pálinkát a községnek.

Az egész közönség helyeselte, csak a zsidó kezdett el alkudni, hogy az már igen sok, ilyen meg olyan sokba kerül stb. János gazda is alkudozott; győzte a szóval; végül aztán a zsidóné is bele szólott és megkötötték az alkut három vederben.

Kapott a példán Péter, csizmadia-legény, helybeli fiu, a ki csak nemrég került haza a városból; ő is igért két vedret, ha aztán Péter urnak fogják szólitani.

Ettől már annyival is beértek, mert közülök való, aztán kezdő ember.

Később nem egy mulatságos jelenet fejlődött ebből a titulusvásárból. Péter az apját is rendre utasitotta, ha összeszólalkoztak: hogy ivott a pálinkájából, adja meg a tituláját; anyja pedig, a vén oláhné, mások előtt sem emlegette máskép, csak domnu Petra. A zsidónak pedig az a nyomorusága lett, hogy csak maga számára vette a czimet; feleségét azután is zsidónénak hivták; a miből sok perpatvar származott. Jó kedvökben megizsákurnézták a falusiak; de ha sérelme volt valamelyiknek, mindjárt azt vetette: Vegyen titulát, ha kell neki.

Az a bőkezüség azonban csak egyszer szállotta meg Izsák urat; azért feleségére nézve csak a jusson kötődött: hogy a mi őt illeti, azt is illeti; azért nem kell külön vásár. A falusiak pedig tartották magukat a szóhoz, és a zsidóné maradt zsidóné annak, a ki kész pénzzel fizetett; csupán a hitelre ivók vigasztalgatták.

Hanem ez a dolog nem maradt ennyiben.

Jánoska, községbeli fiu, végzett néhány osztályt és falusi jegyzővé lett. Őt eddig Jánoska urnak szólitották; de hirül menvén a titulavásárok, felesége majd halálra mérgelődte magát, hogy ő a zsidónéval, férje a zsidóval és a csizmadiával egyenlő legyen. Összehivták tehát a falut és felszólitották, hogy ők legyenek ezután tekintetes ur, tekintetes asszony.

János gazdának ez ellen sem volt kifogása; gondolta ő magában rég, akarta is mondani, hogy ugy illenék; a felől pedig nem is kételkedik, hogy midőn a más kettő sokkal kisebb rangért olyan tisztességesen megfizetett, tekintetes Jánoska ur sem lesz fösvény egy kis emlékeztetőben. Mert lám, a szegény ember buta, könnyen megfelejtkezik ilyen nevezetes dologról, ha valami feltünő esemény, egy ingyen lakoma nem juttatja eszébe.

A fösvény jegyzőné szeretett volna ingyen jutni a fényes czimhez; de látva, hogy ugy nem megy, neki savanyodott és isten neki, fizetett ő is két veder pálinkát.

Természetes, hogy ez időtájban csak a titulusvásárról folyt szó mindig a falusiak közt. Sokféle találgatásnak adták fejöket; olyan is volt, a ki bizonyosként jósolta, hogy e miatt megnövelik a falu adóját. A mig a pálinkában tartott, nem szólt egy szót sem.

Egy ilyen beszélgetés alkalmával emlitette

föl János gazda, hogy mi lesz most már Gy. teens urral; az csak nem maradhat Jánoskával egyenlő!

Ennyit helyesolt mindenik; azért tudta nélkül felemelték méltóságos urrá, természetesen kifejezvén, hogy ő is méltányos lesz a faluhoz és megadja az áldomását.

Ez volt az oka, hogy Gy. barátunkat olyan váratlanul méltóságosnak szólították; miután azonban folyvást tiltakozott ellene, nem merték fölemlíteni az áldomást, és így ő ingyen jutott cziméhez.

Haza menvén, elbeszélte feleségének előléptetését; s tetszik tudni, mit mondott rá a komámasszony? Azt hogy: annak a parasztnak bizony több esze is van, mint neked. Ha D.-né, meg L.-né mind nagysás asszony, én nem tudom, mivel volnék alábbvaló, hogy tekintetesezzenek, mint valami szabónét.

Ha Gy. nem is, de felesége élvezte és megköszönte a nép által adott czimet.

Ha nem is épen így valamennyi, de ilyenszerű liczitáczió utján árasztatott el annyira ez a görbe ország méltóságos urakkal. *Réthi Lajos.*

Egyveleg.

⊙ *(Különös társulat.)* F. évi november 1-jén Uj-Yorkban egy igen sajátságos társulat, a *kövér férfiak szövetsége* (Fat men's association) tartott népes összejövetelt és banketet. Bizonyos Fisk nevű ur ugyancsak büszke volt a maga 368 fontjára, de mégis kénytelen volt a pálmát a 396 fontos Mister Stout-nak átengedni. De Németország mégis győztes maradt Busch ur személyében, ki Hobokenből való (Uj-York mellől) s hihetőleg igen sok sört ivott, különben sohasem nőhette volna ki magát 410 font sulyuvá, mely őt irigyeltté tevé az egész társulatban. Decz. 20-án a kövér emberek egy nagyszerű bált rendeztek (ha ugyan tervök sikerült). Mindenikök felfogadta, hogy tánczolni fog — vajjon csakis épen oly kövér hölgyekkel? — erről hallgat a krónika.

** *(A lakás befolyása az erkölcsiségre.)* Dr. Lozbeires, Páris szegény osztályában tett tanulmányai után igen érdekes eredményekre jött. „Jó lakások — ugymond ő — hasonló körülmények közt jobb magaviseletet idéznek elő, még pedig a férfiaknál valamivel nagyobb mértékben, mint az asszonyoknál. Ellenben rosz szállások igen rontólag hatnak e tekintetben, s pedig itt is inkább a férfiakra mint a nőkre. Még a butoroknak is van befolyása; igy az idegen butorzatu szobában lakás szintén kártékonyabb, mint ha saját unkat használjuk, de ez megforditva már a nőkre hat rontóbban. A cseléderek, gazdáknak lakására nézve ez jobb befolyásu a férfiakra, mint a nőkre. Többeknek együtt lakása határozottan a rosz magaviseletnek kedvez, s a gazdaságilag ajánlható „Kaszárnyarendszer," morál tekintetében elvetendő, s annyival inkább, mivel a jó lakás biztosabban segíti az embert jó magaviseletre, mint a jó magaviselet jó lakásra. — Párisra magára nézve azon eredmény tünik ki, hogy a morális haladás a férfiaknál inkább emelkedő, de a nőnemnél sülyedő irányt mutat."

** *(Japáni tisztelet.)* Az edinburgi herczeg legközelebbi látogatása alkalmával Japánban az utczákon minden ház emeleti ablakai be voltak zárva, vagy papirral ragasztva, nehogy valaki „*lenézhesse*" a herczeget. Ez oly megtiszteltetés, mely eddig csak a császárt, a Mikádot illette, s nagy változásnak jele, hogy egy európai is részesittetett e tisztoletben.

** *(A leggazdagabb ember az egész világon)* a mostani Westminsteri báró fia lesz, ha a majorátus korát eléri. A westminsteri urodalom jövedelme Angliában most *még csak 10,000 ft naponként;* tiz év mulva azonban egy bérleti szerződés lefolyta után 73 millió ft fog lenni évenként, vagyis *naponként* 200,000 ft, — a mi nem kevesebb, mint 1000,825.000000 ft tőkét képvisel.

⊙ *(Nagy égések Szibiriában.)* Tobolszkból irják: Szeptember közepe táján a sziberiai nagy országuton, az Irtish folyamtól kezdve, iszonyu nagy területen oly heves erdő- és pusztaégéseket lehetett észrevenni, hogy a közlekedést egy ideig Sziberia e részében egészen abban kellett hagyni. Az ott lakó földműveseknek egy rakás gabonáját, szénáját és barmát fölemészté a féktelen elem, sőt a kolyváni kerületnek egy falvában valami 40 ember is a lángok martalékává lett, a mint javaik megmentésében fáradoztak. Kelet felé az egész vidék mintegy 150 verstnyi területen egyetlen merőlángtenger volt. A Tjumen és Tobolszk közti területen is dultak ilyen égések, habár nem is oly nagy mérvben.

⊙ *(Japán irodalmának egy terméke)* Londonban bámulatos feltünésnek örvend mostanában. Az angol parlamentnek japáni nyelven irott érdekes története az, csinosan kiállitva és barnás papirra nyomtatva, benszülött művészek igen gondosan készitett rajzaival. A képek mind az „Illustrated London News" (londoni képes ujság) képei után készültek, igen finomul vannak dolgozva, s ugy néznek ki, mintha kőmetszetek volnának. Az egész mű egy kompendium Hallam és May után, s a japáni kormány az uj parlament számára bocsátotta közre, hogy az illetők használják és okuljanak belőle.

⁂ *(A walesi böjtölő-leány).* Wales-ben Serah Jacobs nevü fiatal leányról azt beszélték, hogy $2^1/_4$ év előtt vérköpést kapott, azóta ágyban fekvő beteg lőn és állitólag semminemü ételt nem vett magához. Természetesen sok látogató akadt, a kik a szegény szülőket könyöradományokkal segitették. Volt sok hitetlen s a hatóság a mult hetekben elrendelte, hogy szoros vizsgálat alá vétessék a dolog. Két kitünő orvos és négy tapasztalt betegápolónő rendeltetott a beteg csodaleány mellé. Az ápolónők megkinálták a leányt étellel, de ez visszautasította, szülei pedig, daczára a felszólitásnak, nem akarták leányukat megkinálni. A leány csakugyan nem vett magához semmit, de nyolczadik nap meghalt az éhenhalás jelei között. A hivatalos bonczolat megállapitotta, hogy a leány éhen halt, s igy apja ölte meg, ki nem engedte meg, hogy ételt adjanak neki. Atyját elfogták, de kezességre szabadon bocsáták. Az angol lapokban heves polemiák folynak a felett, ki tulajdonképen gyilkosa az életképes gyermeknek: atyja-e, ki nem engedte meg, hogy ételt adjanak neki, vagy az orvosok, kik nem kényszeriték, hogy egyék. A nagyobb rész az orvosokat okozza.

TÁRHÁZ.

Karácson után és ujév előtt.

-- Hol és hogy mulattál?
Ez a napi kérdés.
— Korhelylevest! englisch bittert!
Ez a fő kivánság.

Ünnepek után vagyunk, s töredelmesen el lehet mondani, hogy az ünnepek malasztjából több maradt a fejben, mint a szivben. A tüz elégett, a hamu ott maradt, de a füst még nem oszlott szét. Fogjuk rá, hogy ilyen hamu a katzen-jammer is.

Karácson ünnepét a tárczairók évről évre egyforma érzékenységgel ülik meg. De ha igy ünnep után gondolunk vissza, semmi okunk sem lehet a sentimentáliskodásra. Most már alig van egyéb a karácsonfákból, mint a leégett gyertyák végei, dióhéjak és csupasz fenyő-ágak. Ki lehet mondani karácson után, az év utolsó hetében, hogy: a nagy események előre vetik árnyékukat. Közeledik a — farsang!

Egyébiránt a nagyvárosokban is lehet komoly tanulságot vonni a karácsonból. Az ember látja, hogy a szokásoknak oly ellenállhatlan hatalma van, mi a sivár nagyvárosra is kiterjed, s erőt vesz komorságán.

Valóban, nagyvárosban nincs is kegyelet, gyöngéd figyelem, csak szokás. Csupa régi szokásból az emberek megülnek két vagy három napot, melyre szokásból — mindenki készül, kereskedő és vevő, családapa és agglegény. Csupa régi szokásból vagy két napig teljesek voltak a családok, az asztaltól nem hiányzott senki, a kinek teritettek. A hagyományos szokások hóditnak mindig. Ugy tetszett, hogy a rideg fővárosi ember egyébbel is törődött, mint máskor; s az üzlet emberei, kik karácsoni ajándéknak mindenféle jó, rosz portékát olcsó és drága árakon adtak el, és valamennyien a többiek, kik megadták a karácsoni ajándékok árát, átengedték magukat a hullámoknak, hogy ringassa őket, átengedték magukat a — tengeri betegségnek is.

Az ember a szó szoros értelmében látta, hogy karácson van.

Nagyvárosoknak nincs is más ünnepük, csak a karácson. Ez az egyetlen ünnep, mely a nagyvárosi embert otthon tartja, mert a többi ünnep mind kiüzi a szabadba. A karácson zordon időjárásával becsukja a házakba az egész várost, s meggyujtatja a családi tüzet, aztán szétosztja a karácsonfákra.

A felnőttek azonban átadják az egész ünnepet a kicsinyeknek. Karácsonkor a gyermekek örömei képezik az általános örömet.

Az ünnep az utczákon kezdődött már több nap előtt. A kirakatok megszüntek foglalkozni a világ eseményeivel. Róma fényképei, s a suezi csatorna tájai eltüntek, s jöttek helyettök „Karácsoni ajándékok." Ezt hirdette minden czég, minden falragasz. Mindent karácsonra vettek és árultak. Az ember láthatta, hogy az üzlet mint körülvesz mindent. Még az iró és kiadó is, kinek nyakán ott maradt egy halom könyv, a legalkalmasb karácsoni ajándéknak hirdette. A fogpiszkálótól az utazó bundáig: minden karácsonra volt szánva.

És a karácsonfák! Az utczasarkokon fenyőgalyakat árultak, az utczán szerteszét fenyőgalyat vittek, ugy hogy az ember a birnami erdőre gondolt, mely megindult, hogy legyőzze a kevély Macbethet.

Az ember látott örülő gyermek-arczokat, vidám vén arczokat, ezreket pazarló gazdagokat és filléren vásárló szegényeket. Az ember látta, hogyan praeparálja mindenki szivét, hogy ünnepi érzelmeket fakaszszon.

A főváros legszebb karácsonfáit mindig a szegények közt kell keresni. A legszebb szokás, hogy ekkor a szegényeknek karácsonfát adnak. A szegények és árvák intézeteiben fénylik a legszebb sugár, e fényes ünnepen.

Annyi bizonyos, hogy karácsonkor a főváros átalakul. A mi a házakon kivül van belőle, szelidebb mint máskor; a mi pedig a házakon belül van, az egészen megszelidül. A főváros örökös elfoglaltsága egy-két napra megszünik; elhagyja mindennapra kiszabott utját, melyen csak maga körül forog. A karácsoni szokások kihozzák sodrából, s törekedni látszik, hogy meglepetést vagy örömet okozzon másoknak. A zordonság megszelidül.

A szelidülés egyre tart, sőt fokozódik.

Karácson után jő még az igazi átalakulás.

Valaminek kell még történni. Erre mutat minden jel.

Mennyi figyelem, mennyi udvariasság mindenfelé! Nézzük csak a jeleket.

Reggel arra ébredünk, hogy a hirlapokat korábban hozza a kihordó, s ha mégis elkésik egyszer, alázatosan bocsánatot kér. Ezelőtt mormogott, ha késedelmezéssel vádolták.

A levélhordozó a harmadik emeletig fölfárad. A mit hozott, most nem hagyja lent a házmesternél, hanem személyesen és nyájasan adja kézbe. Merkur mogorva szolgái nyájasak!

A pinczéreknek nincs párja szolgálatkészség dolgában. A vendéglőkben és kávéházakban olympusi ganymedek szolgálnak!

Saját házi cseléded nem boszant darab idő óta. Hű és dolgos, s ugy látszik, legtitkosabb gondolataidat is ellesi.

De ez az átalakulás, ez a megfinomitás még tovább is tart.

A házmesterek félretették gorombaságukat, s az első csöngetésre kinyitják a kaput. Szabód, ha jó viszonyban van veled, a legkitünőbb mintákat ajánlja, s ha semmit sem rendelsz meg nála, foltozni valókat is kész elvállalni. Máskor mindenféle kifogással iparkodott megszabadulni ilyesmitől. Ha rosz viszonyban vagy vele, igyekszik helyre állitani a jó viszonyt. A hordár, kire valamikor valamit biztál, alázatosan köszönt. A mészáros kiméri a fontot, a korcsmáros tele adja az itczét. A lapokban kevesebb a sajtóhiba!

Mi történt?

Közeledik az uj év. Borzasztó előkészületek ezek — gratulácziót.

Az átalakulást drágán fizeted meg szegény pesti ember.

A főváros egy nagy része erőt vesz természetén az év utolsó napjaiban, s mosolygó nyájas arczokkal lassan ejti el kiszemelt áldozatait, hogy az ujév első napján hatalmába kerithesse. Tudjuk mindannyian, hogy nem fogunk megmenekülni, s borzasztó lemondással várjuk a napot, mely sehol sem ont annyi szerencse-kivánatot, mint nagyvárosokban. Egy évi összes lételünkért ekkor foglalót kell adnunk. —*r. l.*

Melléklet a Vasárnapi Ujság 1-ső számához 1870. jan. 2.

Irodalom és művészet.

— *(Angol könyv Magyarországról.)* Patterson J. Arthur, azon lelkes és derék angol, ki tisztán hazánk és nemzetünk iránti előszeretetből évekig lakott közöttünk, egészen elsajátitotta nyelvünket, megismerte szokásainkat, beutazta Erdély- és Magyarország nagy részét, most tapasztalásait két erős kötetbe foglalva, e czim alatt adta ki Londonban: „The Magyars; their country and institutions. By Arthur J. Patterson, foreign member of the Kisfaludy-society." (A magyarok; hazájuk és intézményeik. Irta Patterson J. Arthur, a Kisfaludy-Társaság külső tagja). Örülhetünk, ha hazánknak a mivelt külföld előtt ily alapos s a mellett jó indulatu ismertetője akad, s valóban köszönettel tartozunk Patterson urnak, ki már ezelőtt is sokat tett, forditások és más közlemények által, irodalmunknak Angliában való ismertetésére. Jelen művében kiterjeszti figyelmét összes társadalmi, politikai, irodalmi ügyeinkre, multunkra s történetünkre, és a magyarok lehető legteljesb képét igyekszik adni. A jeles és érdekes müre még visszatérünk s mutatványt is közlendünk belőle; most még csak annyit, hogy a szerző az első példányt, diszkötésben, a Kisfaludy-Társaságnak küldötte, melynek külső tagja. Az angol izlléssel s diszszel kiállitott könyvhez néhány térkép van csatolva.

** *(Gazdasági műszaki vegytan)* kézikönyv a felsőbb gazdasági tanintézetek hallgatói, gazdák és iparosok számára, irta *Wagner* László budai műegyetemi tanár stb. Ismét egy terjedelmes s becses dolgozattal gazdagodott irodalmunk. A jövőbeli biztos haladásunk iránt nagyobb kezességet alig találhatunk, mintha épen a gyakorlati tudományok terén látjuk, hogy bár lassan, de mégis teszünk egy-egy lépést folyvást előre. Ez előhaladásnak azonban egyik mulhatlan feltétele hogy irodalmunk legyen oly művekkel bőven ellátva, a melyekből a nem szakképzett, de magukat képezni vágyó gyakorlati emberek később is megszerezhessék a szakjokhoz szükséges ismereteket. Ilyen czélu mű Wagner László e jelen dolgozata, mely a mezőgazdasági ipar terményeinek, mint czukor, kender, bor, sör, sajt stb. előállitás módjait a vegytan alapján tárgyalja. Előadása könnyü, egyszerü, ugy hogy örömmel ajánljuk olvasóink figyelmébe. — A 27 ivnyi vastag kötet 114 a szövegbe nyomott fametszettel van ellátva, s ára 4 ft. Kiadta Heckenast Gusztáv.

— *(Heckenast Gusztáv kiadásában)* még a következő érdekesb művek jelentek meg a napokban:

Keletindiai Tündérmesék, angolból fordtotta Jónás János fiatal orientalistánk, közli s bevezetéssel ellátta Vámbéry Armin. Serdülő ifjuságnak érdekes olvasmány, mely élénken megragadja a képzeletet s a keleti világról sok ismeretet is nyujt. Ára a diszes boritékkal ellátott vastag kötetnek 2 frt.

A magyar szabadságharcz történetéből, Vargyas Endrétől, megjelent a IX-dik füzet, s már csak a X-ik van hátra, melylyel az egész mű be lesz fejezve. Előfizetési ára az egész műnek 3 frt.

A mai katonás és honvédes világban igen hasznos könyv gróf Pongrácz Károly hadtudományi tanár *Harcztan* (Taktik) czimü műve, három kötetben. Egy-egy kötet ára 1 frt.

A jogtudományokkal foglalkozók szivesen veendik az 1868. és 1869-ik évi *Törvények* és az azok életbeléptetése s végrehajtása tárgyában kibocsájtott miniszteri rendeletek gyüjteményének ujabb két füzetét, az I. kötet 5. és a II. kötet 1. füzeteit, *Szeniczey* Gusztávtól; egy-egy füzet ára 1 frt; valamint dr. *Dégen* Gusztáv ily czimü tanulmányát: *A váltó történelme*, a legrégibb időtől korunkig; különös tekintettel a váltó-elméletekre. Ára 2 frt 60 kr.

** *(Erdély országgyülései a vajdák alatt)* (1002—1540); kutfők nyomán irta *Vass* József, kegyesrendi áldor és akademiai tag. A számos történelmi s nyelvészeti müvéről ismeretes derék szerző e műve akad. pályamű volt; de nem találtatván a kérdést eléggé kimeritőnek, — a jutalom ujra kitüzetett. Szerző bizván művében, azt kiadta s mintegy a nagy közönségre appellál vele. Az itéletet az illetékesbekre bizzuk. Addig, mig az érdekes tárgy más által kimeritőbben lenne kidolgozva, Vass József tanulmánya mindenesetre házagot pótol. — Ára? —

— *(Laboulay Eduárdnak,)* a hirneves franczia irónak kisebb tanulmányai közül a „Lengyelország első felosztása" czimü most jelent meg Ribáry Ferenczről, igen szabatosan forditva, Ráth Mór kiadásában, egy csinos füzetben. A nagyfontosságu esemény, mely e tanulmány tárgyát képezi, ép ugy mint a szellemdús és alapos tárgyalás, megérdemlik a történeti s politikai olvasmányok kedvelőinek figyelmét. A 120 lapra terjedő füzet ára —

— *(A pápa és az egyetemes zsinat,)* Janustól, németből forditva; tartalmas s alapos történelmi tanulmány, talán a legjobb s legkimeritőbb mindazok közt, melyek e most oly fontos korkérdést képező tárgyról irattak. Sok tanuságot s teljes tájékozást szerezhetnek belőle, kik átolvassák e terjedelmes kötetet, melynek ára 2 frt.

— *(Születés és vagyon.)* Ez czime azon egy füzetre terjedő elbeszélésnek, melyben Mühlbach Lujza az ismeretes német irónő, a Rothschild család gazdagságának eredetét regényes szinezettel, de történeti hűséggel irja le. Forditotta Z. Szabó Antal. A kiállitás dicséretére válik ifj. Csáthy Károly debreczeni nyomdájának. Ára 60 kr.

— *(Költeményeket)* adott ki egy füzetben Györgyössy Rudolf Aradon, s a bejövendő (?) tiszta jövedelmet egy ott ujonnan megnyilt tanodában létesitendő ifjusági könyvtár gyarapitására szánta. A költeményekben kevés teremtő ős erő mutatkozik, de itt-ott őszinte hang s dicséretes egyszerüség.

** *(Vettük a „Természettudományi Közlöny")* mult évi egész folyamát, most már mint második kiadást, egy csinosan kiállitott kötetté egyesitve. Nagy várakozással voltunk az év elején e vállalat iránt, melynek kimondott czélja volt, hogy eltérve a régi iránytól, a természettudományi haladásokat, s a külföldi e nemü mozgalmakat ismertesse meg hazánk mivelt közönségével, — s valóban, ha most végig tekintünk e mult évi kötet tartalmán, ha talán nem találjuk is reményünket minden tekintetben teljesedve, ha talán vannak is helylyel-közzel a nem szakképzettekre kevésbbé érdekes tárgyak beszőve: mégis örömmel mondhatjuk, hogy nem bántuk meg, ha most esztendeje e „Közlönyt" melegen ajánlottuk, s ohajtjuk, hogy a Természettudományi társulat továbbra is folytassa e közlöny által közművelődésünkre oly jótékony működését.

** *(Az „Erdészeti lapok")* VIII-ik évi (1869-ki) folyamának XII-ik füzete megjelent, mint rendesen, érdekes tanulságos tartalommal. E folyóirat szerkesztői jövőre is Divald és Wágner, ismert szaktudósaink maradnak. — Felhivásukból kiemeljük a következő sorokat: A hazai erdészeti közönség német nyelven sajátitván el az erdészeti tudományt, ezt tovább is német nyelven művelte; lapunk megindulásakor előfizetőink egy tizedrésze sem volt erdész: ma már azt mondhajuk, hogy kilencz-tizedrésze az. Ezelőtt 8 évvel erdészeti szaktárgyról magyarul irni nem lehetett; ma már nem kell szégyenlenünk, hogy ne tudnánk magunkat szabatosan, tisztán és magyarosan kifejezni. Az erdészeti egylet nem volt magyar sem nyelvre, sem lélekre nézve; ma már, a kik közgyüléseink tanui, lelki örömükre látják, mily változás ment az egylet keblébe végbe. Az E. L. mint eddig megjelennek Selmeczen, havonként 3 és több ivnyi füzetekben, mellékletekkel, rajzokkal, térképekkel. Előfizetési dij egy évre postán küldve 5 frt. Előfizetni csak egész évre lehet az Erd. Lapok szerkesztőségénél Selmeczen.

** *(Uj vidéki lap.)* Nyiregyházán uj magyar hetilap jelenik meg Dobay Sándor felelős szerkesztése mellett. A „Nyiri Közlöny" — igen helyesen — nem akar politikai kérdésekkel foglalkozni, hanem vidéke érdekeinek képviselésére vállalkozik.

= *(„A csikós",)* mai számunk egyik képe, egyike azon kitünően sikerült fényképeknek, melyeket *Gondy* és *Egey* debreczeni fényképészek a mult évi párisi fénykép kiállitáson bemutattak, s azokkal ott jutalmat nyertek. E képek közül még többet is közlendünk, a kiállitók szivességéből, kiknek műterme a legjobb hazai fényképészi czégek közé tartozik.

** *(Uj zeneművek.)* Táborszky és Parsch kiadásában megjelentek: „Aradi ünnepély induló" zongorára szerzé Leitermayer Sándor, ára 60 kr.; „Mille fleurs" polka ugyanattól, ára 50 kr; „Ida lassu" csárdás Farkas Miskától, ára 60 kr.

Közintézetek, egyletek.

** *(A Kisfaludy-társaság)* deczember havi ülésében, mult szerdán, Szász Károly olvasá föl *Szász* Béla „A szabadelvüek" czimü szatiráját. A felolvasás után Tóth Kálmán fölszólalt az ellen, hogy a Kisfaludy-társaságban „politikai pártköltemények" olvastassanak föl. Szász Károly védte a politikai költészet jogosultságát, s Gyulai Pál és Greguss, a jelenvoltak helyeslése közt, szintén tiltakoztak a költői szabadság ily korlátozása ellen.

** *(A nemzeti szinház nyugdijintézete)* számára dr. Edel Károly, Mocsoládon (Somogymegye) elhalt köztiszteletben álló orvos, 1000 ftot hagyományozott. Ugyanezen czélra Aczél Sándorné, szül. Ottlik Anna 100 ftot végrendeletileg hagyott.

** *(Ozorán,)* Tolnamegye egyik mezővárosában olvasó-kör alakul. Czélja a fölvilágosodottságot terjeszteni a nép közt s helyreállitani az egyetértést, melyet semmivé tettek a mult követválasztásnak izgalmai.

Egyház és iskola.

** *(A tanári fizetések)* felemelését régóta sürgették. Mint a hivatalos lap irja, jan. 1-étől kezdve a tanulmányi alapból fizetett tanárok évdijait a közoktatásügyi miniszter fölemelte. Jövőre a jogakadémiai rendestanárok 1500 frtot és 150 frt lakpénzt, a rendkivüliek 1200 frtot és 120 frt lakpénzt kapnak. A buda-pesti gymnasiumoknál a tanárok fizetése czentul 1200 frt lesz, a pozsonyi és lőcsei tanároké 1100 frt, a többi vidéki gymnasiumnál 1000, ezenkivül az igazgatók 300 frtnyi pótlékot kapnak. E fizetés-felemelés évenként mintegy 30,000 frtot igényel.

** *(A pesti és bécsi egyetem)* egyenjogositása folytán a közoktatási miniszter előterjesztésére, a király megengedte, hogy a Pesten szigorlatot tett orvosok Bécsben ujabb rigorosum nélkül folytathassák orvosi praxisukat.

Közlekedés.

⚷ *(A zágráb-zákányi vasutvonalnak)* hivatalos próbamenete január 2-ikára van kitüzve, s a következő napon át fog adatni a közforgalomnak.

⚷ *(Mellék-vasutak.)* A képviselőház elé hir szerint e következő négy vasut engedélyezéséről szóló javaslatok fognak eléterjesztetni: 1. A *dunadrávai vasut*, mely a Duna jobb partjáról Bajától ágazik el és Battaszék, Dombovár, Kaposváron keresztül a déli vasuthoz csatlakoznék Zákánynál 2. *A nyiregyháza-ungvári vonal*, mely a tiszai vasuti hálózatot az északkeleti vasuttal hozná egyenes kapcsolatba. 3. *A Komárom-ujháza-trencséni pálya* engedélyezése. 4. *Egyes helyi érdekü* pályadarabok, minő az Arad-Lökösház-Szöreg közötti, továbbá a valkán-perjámosi, a bánrév-nádasdi; ez utóbbiaknál nem kamatgarantia, hanem adómentesség vagy állami előnyök adatnának.

⚷ *(Siberiai vasut.)* Az orosz kormány Sziberián keresztül vasutat akar épittetni a chinai határokig. E vonal, ha kiépül, az Egyesült-Államok pacific-vasutjához lesz hasonló, csak hogy ez nem a Nyugatot, hanem a még hozzáférhetlenebb Keletet hozza közelebb Európához, s amazzal együtt Magyarország nyers termelésére, a suezi csatornával pedig Európa kereskedelmére lesz óriási fontosságu.

Balesetek, elemi csapások.

** *(A rendkivüli időjárás)* nemcsak nálunk okozott nagy kiterjedésü áradásokat. Az angol „Times" oxfordi tudositója is áradásokról panaszkodik. Az ár mindig növekszik Oxford körül, a Temse partjai tökéletesen el vannak merülve több helyütt, s az utak már két hét óta viz alatt vannak. A Great-western-vasuton közeledve Oxford felé, oly rettenetes az ár, hogy a fák hegyét kivévesemmi más nem látható a vizen kivül. Átalában egész Európában nagy kiterjedést vettek az árадások a rendkivüli esőzések miatt.

** *(Földrengés)* folytán ismét egy város dölt romokba: Santa Maura a jóniai szigeteken, decz. 28-kán.

Mi ujság?

** *(Számláló lapokat)* láthatni most mindenütt Pesten; a férfiak fehér, a nők pedig rózsaszinüekre irják nevüket, korukat, vallásukat stb. Van egy rovata a miveltségi állapot, a testi és lelki hiányok számára, a háztartási lajstromban pedig a házi állatok számbavételére. Azon kérdés is felmerült a bizottmányok körében, hogy a csavargókat, mely fajtából bőven jutott ki nekünk pestieknek, éjjel vagy nappal irják-e össze s elha-

tározták; hogy a kapitányság segélyével éjjel fogják őket összeirni, midőn csavargásaikat befejezték s pincze vagy padlás fekhelyeiken otthon kaphatók.

** *(A népszámláló ügynököknek)* decz. 28-tól január 14-kéig szabad bejárása van minden házhoz; Pest városában azért az extravillaneus lakosoknak büntetés terhe alatt meghagyatott, hogy kutyáikat ez idő alatt lánczon tartsák. Az extravillaneus kutyák e szerint nem állanak a várostanács előtt a legjobb hirben.

— *(Egy tudós hazánkfia,)* Leitner Tódor, a hires orientalista Bécsbe érkezett. Leitner pesti születésü, jelenleg a lahorei kollegium igazgatója Indiában. Tibeti utjából közelebb tért vissza s ugy ethnologiai, mint nyelvtudományi tapasztalatai, melyeket egy négy kötetes munkában adott elő, a legszélesebb tudományos körökbe tették ismeretessé nevét. Londonból most érkezvén Bécsbe, ott tudományos előadásokat fog tartani s szülővárosát Pestet is meglátogatja. Innen aztán ismét vissza megy Lhassa Thibetbe ifju szép nejével, kit Európából visz el magával második hazájába.

** *(Szerelmes történet a börtönön — kivül.)* Turócz-Sz.-Mártonból irják a Pester Lloydnak, hogy ott a megyei börtön egy rostélytalan ablaku czellájába két nő vala becsukva gyermeklés miatt. E bajtársnők egyike a szolgabirói hivatal egy tagjának szivét körülhálózta, s ez elhatárzá, hogy dominóját éjszakára magához viszi, s virradat előtt visszahozza. Hogy azonban a másik nőt meggondolatlan fecsegésre ne kényszeritse a sárga irigység; annak is lovagot szerzett. Igy közlekedett aztán a boldog két pár egymással, csendes téli éjeken, per ablak és létra. Végre aztán addig járt a korsó a kutra, mig egyszer csak meglepték az éjjeli lepkéket illető lovagjaik illető lakásán. Nem tudják, inditottak-e e két ur ellen vizsgálatot, s van-e az igazságügyminisztermek tudomása e pikáns szerelmi históriáról.

** *(Veszedelmes kitartó szerelem.)* Kolozsmegye alsó kerületének egyik helységében történt, hogy a nő ezelőtt 12 évvel elhagyta gyülölt férjét, 12 hosszu éven át járt hiába a szerelmes szalmazővegy neje után, visszahivandó őt a családi tüzhelyhez, mire aztán utoljára azon határozattal indult közelebbről utána, hogy tizenkétszer egymásután fogja hívni, s ha erre sem hajt, megöli. Alig hangzott el a tizenkettedik kérésre az asszony tagadó válasza, tüszőjéből kést vont elé a férj, s vele két halálos szurást ejtett elpártolt nején. A szerencsétlen nő még egy hétig élt. A gyilkos jó helyen várja jutalmát.

** *(Traupman gyilkossági pöre)* decz. 28-án került tárgyalásra Párisban. A gyilkos hat csendőr fedezete alatt vezettetett a terembe, s megjelenése nagy sensatiót okozott a hallgatóság között. A vádlevél felolvasását Traupman közönynyel hallgatá végig; de azon cselszövények fölemlitésénél, melyeket fölhasznált, hogy a Kinck családot Párisba csalja, vádlott zavart és halvány lőn. A gyilkosság előadásánál nem látszott megindultnak. Megmarad azon állitása mellett, hogy az öreg Kinckkel hamis pénzverési üzletet terveztek. Állitja továbbá, hogy még három bűntársa van, a kik Mühlhausenban laknak, s bűntársai gyilkolták volna meg Kinck Jánost és Gusztávot.

*** *(Rablógyilkosság.)* Aradról táviratozzák decz. 27-éről: Kramm szabómester, ennek neje és szolgálója tegnapról mára viradóra lakásukon meggyilkoltattak és kirabóltattak.

** *(Arad, decz. 28.)* Ma fogták el Sépcsan Paskutzot, ki 5 évvel ezélőtt a Redl családot meggyilkolta. Nyilt vallomása folytán már 4 bűntársa is kézre kerül.

** *(Radnán,)* Aradmegyében az orgonistát (ferenczrendi barát volt) kirabolták s meggyilkolták.

— *(Ormódy Bertalan)* ismert nevü iró, s a „Corvina" könyvkiadó-társulat igazgatója hosszu betegség után, karácson másod napjára virradón 33 éves korában meghalt. Temetése hétfőn ment végbe, s az izraelita halotti szertartás után, a család kérésére a „Hon" segédszerkesztője Kunsági mondott az elhunyt koporsója fölött emlékbeszédet.

** *(Halálozások.)* Komárommegye egyik köztiszteletben álló férfia: Milkovics Antal e hó 17-én hunyt el Győrött, 70 éves korában. Az utolsó pozsonyi diétán ő képviselte Komárommegyét, Pázmándy Dénessel. — Debreczenben decz. 26-án hunyt el *Somogyi* Károly, a város egykori főmérnöke, s közbecsülésben álló egyéniség. — Özv. *Veress* Károlyné szül. Varró Zsuzsánna Karczagon, 53 éves korában decz. 17-kén meghalt. A város egy köztiszteletben álló nőt vesztett el benne. — *Ruzicska* György agg zeneszerző és tanitó mult decz. hóban halt meg Kolozsvártt. — *Szinovácz* nemrég elhunyt septemvir hátrahagyott özvegye Pesten meghalt.

— **(Adakozás.)** A „Vasárnapi Ujság" szerkesztőségéhez beküldetett:

A tiszavidéki árvizkárosultak részére a pesti munkás-egylet tagjai adakozásából 20 ft. 6 kr. — (Az egyes adakozók névsorát csak közelebbi számunkban közölhetjük.)

Nemzeti szinház.

Deczember 24. és 25-dikén az ünnepek miatt a szinház zárva volt.

Vasárnap, decz. 26. „*Szentivánéji álom.*" Szinmű 5 felv. Irta Shakespeare; ford. Arany János. Zenéjét szerz. Mendelsohn Bódog.

Hétfő, decz. 27. „*Gauthier Margit.*" Dráma 5 felv. Irt. Dumas S. regénye után szabadon ford. Bulyovszkyné.

Kedd, decz. 28. „*A boldogság első napja.*" Vig opera 3 felv. Zenéjét szerz. Auber.

Szerda, decz. 29. „*Egy szegény ifju története.*" Szinmű 5 felv. Irta Feuillet Octave; ford. Feleki.

Csütörtök, decz. 30. „*Az afrikai nő.*" Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Meyerbeer. — (*Toperczer* Ilka kisasszony vendégjátékául.)

Szerkesztői mondanivaló.

— **Nógrád.** Á. J. Az uj küldeményt föl fogjuk használni a bójtben — mivel épen bójti dolgokról szól. A régibbnek ily hosszas késedelmét ne tulajdonitsa egyébnek, mint a tárgyhalmaznak, mely szerkesztői fiókunkban néha csaknem ijesztő mérveket öltött. Most már a kép is ki van metszve hozzá s rövid időn jó.

— **Lollius.** A sejtett „fátum"-nak csakugyan be kelle következnie!

— **Pest.** M. B. Szép Zulejka annyira igyekszik balladai szaggatottságra, hogy csaknem érthetetlenné válik. Nem közölhető.

— **S. I.** Az ujévi kivánatban „régi jó szándék" van, igaz; de a közölhetésre valami egyéb is kell; pl. egy kis irodalmi hang s szinvonal. Az pedig itt tökéletesen hiányzik.

— **Szatmár.** T. J. Az „Utazás a tengeren" czimü dolgozat, mint minden, mi közvetlen szemléletből származik, sok érdekest tartalmaz. Föl fogjuk használni.

— **Düsseldorf.** M. M. Várjuk már a régi biztatás megvalósitását.

— **Pécs.** K. I. A pécsi székesegyház rajzát lapunk mult évi folyamában közöltük már. Az ajánlott ügyre nézve lesz alkalmunk még később nyilatkozni.

— **Szaszfalu.** B. L. Mi is ohajtjuk fenntartani az eddigi viszonyt s várjuk az igérteket.

Nyilt tér.

— **(Uj naptár 1870-re.)** Heckenast Gusztáv kiadásában megjelent, s általa minden hazai könyvárusnál és könyvkötőnél kapható:

Országgyülési Naptár 1870-re.

— *Számos képpel.* —

Az országgyülésre vonatkozó s más érdekes közleményekkel, és bő mulattató rovattal. Az országgyülési képeket — mintegy 50 arczképpel — rajzolta *Jankó János.* — A hat-ivre terjedő naptár ára 60 kr.

— **Szerencsét hoz az uj-évben a „Fortuna"** (4-ik évfolyam). Legolcsóbb, leggyorsabb és hiteles **kisorsolási közlöny**, s egyszersmind utasitást és felvilágositást nyujtó tanácsadó tőkepénzesek és sorsjegytulajdonosok számára. Előfizetési ára: **egész évre 1 frt 50 kr.** Kiadóhivatal: **Bécs,** Strauchgasse, a börzével átellenben.

SAKKJÁTÉK.

527-ik sz. f. — Czenthe Józseftől (Miskolczon.)

— Ujévi üdvözletül a pesti sakk-körnek ajánlva. —

Sötét.

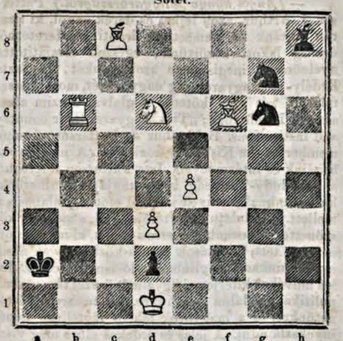

Világos.

Világos indul s a 4-dik lépésre mattot mond.

Az 522-ik számu feladvány megfejtése.

(Loyd Samutól Berlinben.)

Világos.	Sötét.
1. Vc4—f1	1. F tetsz. sz.
2. Vf1—b1 v. d3	2. g7—g6 v. f6
3. Vc3—e5 matt.	

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben:* Fülöp József. — *Harasztiban:* Gr. Festetics Benno. — *Gelsén:* Glesinger Zsigm. — *Miskolczon:* Czenthe József. — *Jászkiséren:* Galambos István és László. — A *pesti* sakk-kör.

Előfizetési felhivás

A VASÁRNAPI UJSÁG

és

Politikai Ujdonságok

1870-dik évi folyamára.

(Ismeretterjesztő és politikai hetilap. — **Számos eredeti képpel** illusztrálva, s **„Országgyülési beszédtár"**-ral és más rendkivüli mellékletekkel bővitve.)

Előfizetési föltételek:

Postán küldve vagy Budapesten házhoz hordatva:

A két lap együtt:

Egész évre (január—deczember) . . **10** ft. — kr.
Félévre (január—junius) . . . . . **5** „ — „

Csupán Vasárnapi Ujság:

Egész évre (január—deczember) . . **6** frt — kr.
Félévre (január—junius) . . . . . **3** „ — „

Csupán Politikai Ujdonságok:

Egész évre (január—deczember) . . **5** frt — kr.
Félévre (január—junius) . . . . . **2** „ **50** „

Tiz előfizetett példányra gyüjtőinknek tiszteletpéldánynyal kedveskedünk.

A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárn. Ujság és Polit. Ujdonságok kiadóhivatala.

(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

HETI-NAPTÁR.

Hónapi- és hetinap	Katholikus és protestans naptár		Görög-orosz naptár	Izraelitak naptára	Nap hossza	Nap kél ó.	Nap kél p.	Nap nyug ó.	Nap nyug p.	Hold hossza	Hold kél ó.	Hold kél p.	Hold nyug ó.	Hold nyug p.
	Január		Deczemb. (ó)	Tebeth R.	f.	p.	ó.	p.	ó.	p.	i.	p.	ó.	p.
2	**Vasár**	B Makár ●	B Ábel, Béla	**21 E 4** Juliánna	29									
3	Hétfő	Genovéva szűz	Dániel	22 Anastasia	281	55	7	50	4	19	287	37	8	5
4	Kedd	Titus püsp.	Izak	23 10 vértanu	282	56	7	50	4	20	300	50	8	53
5	Szerda	Telesfor pápa	Simon	24 **K. el. böjt v.**	283	57	7	50	4	21	313	43	9	34
6	Csüt.	**Vizkereszt**	**Vizkereszt**	**25 N. Karacs.**	284	58	7	49	4	22	326	18	10	7
7	Pént.	Bálint, Niketás	Bálint	**26 Isten anyja**	285	59	7	49	4	24	338	35	10	36
8	**Szom.**	Szörény apát	Fodor	**27 István vért.**	287	0	7	48	4	25	350	48	11	0
				6 18. Sabb.	289	2	7	48	4	26	2	44	11	22

Hold változasai. ● Ujhold 2-án reggel 1 óra 22 perczkor.

TARTALOM.

A haldokló honvéd (képpel). — Év végén. — Kossuth elfogatása 1837-ben. — Képek a pusztáról (képpel). — Mátyás király születési háza (képpel). — Indiai pagódák (képpel). — Akaratja ellen méltóságos ur. — Egyveleg. — **Tárház:** Karácson után és ujév előtt. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi ujság. — Adakozás. — Nemzeti szinház. — Szerkesztői mondanivaló. Nyilttér. — Sakkjáték. — Heti-naptár

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utcza 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

Gazdasági és kertészeti lap

1870-re.

A „Gazdasági lapok" és „Kertészgazda" egyesült,

ára a két lapnak együtt:

Egész évre . . . . . **10** forint.
Félévre . . . . . **5** „
A „Kertészgazda" külön egész évre . . . **4** „

(Pest, üllői-ut köztelek.) (4—4)

KURTZ ALAJOS

ujonnan megnyitott papir-kereskedése

Pesten,

a hatvani és a magyar-utcza sarkán, az orvosi kar épületének átellenében, ajánlja gazdagon felszerelt raktárát,

karácsonyi és ujévi ajándékokban

a legjutányosabb árak mellett és pedig:

albamokat, iró- és **levél-tárczákat, táskákat, pénztárczákat, iró-eszközöket;** ugyszinte mindennemü **iró-** és **bőrdiszmunkákat,** nemkülönben mindenféle és mindennemü **levélpapirok** a kivánt **névjegygyel** és **dombornyomatban** és **szinben** készülnek ugyszinte minden fajta **könyvnyomdai munkák** gyorsan és olcsó áron elkészittetnek.

100 db. látogatójegy	— ft. 90 kr.
100 „ 8-rét levélpapir névvel vagy betükkel	— „ 50 „
100 „ „ finom „	— „ 75 „
100 „ „ „ „ névjegygyel	1 „ 20 „
100 „ „ „ „ szines „	1 „ 50 „
100 „ „ „ „ „ névjegygyel	2 „ — „

minden 100 darabhoz egy diszes papirtok ingyen adatik.

Ajánlja továbbá legjobban berendezett raktárát mindennemü **iró-** és **rajzszerekben** — nagy raktárt **vonalzott kereskedelmi** és **üzleti könyvekben** és **irodai szerekben** legjutányosabb árakért.

Megrendelések a vidékről utánvét mellett legpontosabban teljésittetnek. 700 (4—4)

Kész férfi-ruhák

legjutányosabb áron kaphatók és megrendelhetők

BAJUSZ JÓZSEF

férfi-szabónál,

Pesten, hatvani-utcza, a postával szemben, a barátok-épületében, a „honvéhez." (6—6)
706

Teljes egészség.

Számtalan bizonyitványok tanusitják, hogy **Cauvin** párisi gyógyszerész **izletes növénylabdacsai** oly erővel birnak, mely a közönséges gyógyszereket messze tulhaladja, s hogy azok minden más gyógyszernél nagyobb kegyben állnak a közönség előtt.

Kétségbe lehetne vonni ezen labdacsok gyógysikerét, melyet az alább nevezett betegségekben tanusitott, ha nem volna az megerősitve magasállásu és részrehajlatlan férfiak levelei által.

Ezen labdacsok által gyógyitott betegségek a következők: Szorulás, májbetegségek, rheumatismus, vizkórság, gyomorbajok, fejfájás, hányásra való hajlam, emészthetlenség, bélfájdalmak, melyek a tétlenségtől származnak, felfuvódások, étvágyhiány s mindazon szenvedések, melyek a tisztulást követik.

Midőn a vért tisztitják, helyreállitják az organismust s meggyógyitnak oly betegségeket, melyek különben nehezen vagy épen nem gyógyithatóknak tartattak, minók: a nehéz hallás, gyenge látás, idegbajok és idegizgatottság, máj- és ágyék-fájdalmak, köszvény, valamint számos más bajok, melyek a szervgyengeségből származnak.

Egy doboz ára 1 frt.

Főraktár Magyarország és melléktartományai részére **Pesten: TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész urnál, király-utcza, 7. szám.

J. P. CAUVIN,
gyógyszerész Párisban.
694 (4—6)

A leghiresb s kiz. szabadalmazott

Oxford eszenczia

meggyógyit azon pillanatban minden makacs fogfájdalmat. Hathatósága a leggyorsabb s legsikeresb.

Egy üvegese ára 50 kr.

Raktárak: Bécs s az ország minden nagyobb gyógyszertáraiban léteznek.

Nagybani megrendeléseket elfogad **Zulin G.** cs. kir. szabadalom tulajdonos Triesztben.

Főraktár Pest s a vidékre nézve: **Török József** gyógyszerésznél, király-utcza 7-dik szám alatt. 648 (10—10)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utcza 4-ik szám) megjelentek és minden hiteles könyvárusnál kaphatók:

A Bach-korszak adomákban.

Összegyüjté egy Bach-huszár

(Nyolczadrét. VIII. 200 lap.) Füzve **80** krajczár.

Karafiat Fr. kiadásában Brünnben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

RÓMA TITKAI

a XIX. században.

Irta: **Briffault Ödön,**

fordította:

Mártonffy Frigyes.

Ezen kiválóag érdekfeszitő, regényes korrajz a római udvar és nép életéből, némileg folytatását, az ugyanazon kiadásban megjelent **„Inquisitio titkai"**-nak.

„Roma titkai" 110 csinos fametszettel diszitve kis 4-rétben, a legfinomabb velinpapiron, 3 ives füzetekben fog megjelenni.

Egy füzet ára 30 kr. o. ért.

A mű bevégezésével az előfizetők **egy ingyen képfüzetet** kapnak 20 nagyobb fametszettel, mely mind a munkára vonatkozik és ugy szólván kiegészitő részét képezi.

Valamennyi metszetet mind párisi művész készitette. 707 (2—3)

Kutya-labdacsok,

Anglia leghirnevesb állatorvosainak évek hosszu során tett tapasztalásai alapján, **Kwizda Ferencz János** által készitve, **Korneuburgban;** kutya-betegség, vidatáncz, nehézség, csúz s a rendes kutya-betegségek ellen.

Biztos óvszer a veszettség ellen.

Egy skatulya ára 80 kr.

Valódi minőségben kapható **Pesten: TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész urnál, király-utcza 7-dik szám. 656 (7—9)

Fűszerkereskedés megnyitás.

Van szerencsém ezennel a t. cz. közönségnek tudomására hozni, miszerint a B. és J. czég alatti fűszerkereskedést átvettem, melyet egyátalában friss árukkal ellátván, czentul is főfeladatomnak tekintendem, a t. cz. közönség becses bizalmát jó, olcsó és pontos kiszolgáltatás által kiérdemelni.

Ennek következtében ajánlani

5 font jóféle s tisztaizlésü

kávé csak 2 ft. 80 kr.

5 font

Portorico-kávé . . .	**3** ft. **40** kr.	**Plant-Clylon-kávé** . .	**4** ft. **20** kr.
Arany-Java-kávé . .	**3** „ **80** „	**Cuba-kávé** egész finom	**4** „ **40** „
Laguayra-kávé . . .	**4** „ — „	**Gyöngy-kávé** egész fin.	**4** „ **50** „

továbbá:

Czukor, brasiliai-rhum egy pint 1 ft., legfinomabb **jamaikai-rhum, Pecco-virág-** és **Souchong-thea, sardinák, mustár** és **sajt**-félék a legjutányosb áron kaphatók Pesten,

Jármay Arminnál

(ezelőtt **Bauhofer és Jármay,**)

a két szerecsen- és Laudon-utcza szögletén, 11-dik szám alatt.

Vidéki megrendelések a pénzösszeg beküldése vagy utánvét mellett a leggyorsabban eszközöltetnek. 717 (3—12)

A t. cz. vidéki közönségnek! Üzletem könnyebb feltalálása tekintetéből szolgáljon tájékozásul az itt lenyomott tájrajz, mely a lánczhidtól veszi kiindulási pontját!

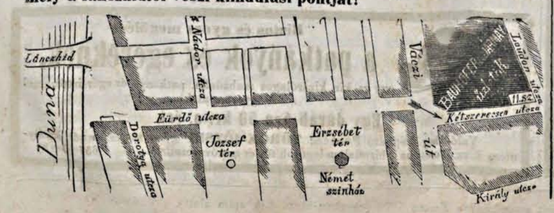

LIEBIG-féle HUSKIVONAT

FRAY-BENTOS-ból (Dél-Amerika)

LIEBIG-féle HUSKIVONAT-TÁRSULAT LONDONBAN.

Nagy megtakaritás a háztartásra nézve.

Azonnali eléállitása erőteljes huslevesnek, mely ½ résszel olcsóbba kerül mint a fris marhahusból készitett. — Készitése s megjavitása mindennemü levesek, mártalék s főzelékeknek stb.

Erősitő szer gyengék s betegek számára.

Aranyérem, Páris 1867. — Aranyérem, Havre 1868.

Csalódások kikerülése tekintetéből arra vagyunk bátrak a t. cz. fogyasztó közönséget figyelmeztetni: hogy minden tégely valódisága, **báró LIEBIG J. tanár s dr. PETTENKOFER M.** aláirásával ellátott bizonyitványnyal van igazolva.

Részletes árak az egész osztrák-magyar birodalom számára.

1 angol font tart. tégely	½ angol font	¼ angol font	⅛ angol font
5 frt. 80 kr.,	**3 frt.,**	**1 frt. 70 kr.,**	**92 kr.**

Kapható: a legtöbb kereskedések s gyógyszertárakban.

Nagybani raktár: *ismétieladók számára a mennyiséghez képest rabattal a társulat levelezőtagjainál:*

THALLMAYER A. és társ. Pesten. 556 (13—16)
VOIGT JÓZSEF és társ., s KLOGER és fiánál Bécsben.

Hatodik kiadás
(magyar nyelven harmadik).

A nemi élet
titkai s veszélyei.

Értekezések a nemzés és nemi betegségekről, az utóbbiak ón- és gyógymódjaival. 616 (3—12)

Függelékkel a bujakóri ragályzásról és Dr. Rodet, lyoni orvos

ragályelleni legbiztosb óvszeréről,

a férfi és női ivarszerek boncstani ábrával.
Ára: 1 ujforint.

Postán megküldve **10** krral több utánvétellel **40** krral több.

Megrendelhető szerzőtől következő czim alatt:

Dr. Eiber V. P.
Pesten, József-utcza 66-ik számu saját házában.

Párisi legyezők
2.50, 3, 4, 5, 10, 30 ftig.

Báli ruhák
30, 35, 40, 50, ftig.

Tarlatán: vége 3, 4, 5, 6, 8, 15 ftig.

Összes árjegyzék bérmentve.

Türsch F.-nél
Pesten, váczi-utcza 19. szám alatt.

Csak alapos gyógyítás biztosit utóbajok ellen.

Titkos
betegségeket
s tehetetlenséget,
elgyengült férfieröt,

gyakori magömlések, sőt a végképeni tehetetlenséget katonai és polgari kórházakban sikerrel használt egyszerü módszerrel bámulatos gyorsan és alaposan (az ujonnan keletkezetteket 48 óra alatt) gyógyitja **Weiss J.** gyak. orvos és szülész, az itteni cs. kir. **garnison fökórházban** kiszolgált osztályorvos, minden alkalmatossággal ugy a titoktartás, mint a gyógyczélokhoz jól beosztott **rendelő-intézetében** Pest, kis mező-utcza 33. sz. 1. emelet, (a „Teréziához“ czimzett gyógytár szomszédságában), bemenet a lépcsőn, naponkint reggel **7** órától **10**-ig és délután **1—4** óráig.

Férfiak és hölgyek részére külön bemenet és külön várószoba.

Dijjal ellátott levelekre leggyorsabban válasz, és kivánatra gyógyszerről is gondoskodik. 675 (6—12)

LEFAUCHEUX

VADÁSZFEGYVEREK

nagy választékban, a legjobb rendszer szerint, szilárd puskamüves munka

saját készitmény

finom sodrony és damaszk csövekkel s csinos vésetekkel **60, 70, 80, 90, 100 egész 120 forintig,** továbbá

Lefaucheux vadászfegyverek,

a leghiresebb franczia gyárakból **42, 45, 50, 60 egész 115 forintig;** mindennemü

csappantyus-fegyverek, mint

Egy szimpla vadász-fegyver vascsővel	7—10 ftig.
Egy dupla fegyver vascsővel és patentcsavarral keményen forrasztott . .	15—18 „
Egy dupla fegyver drótcsővel (Rubans) lüttichi	22—28 „
Egy dupla fegyver, zsinór vagy finom damaszk csővel	30—50 „

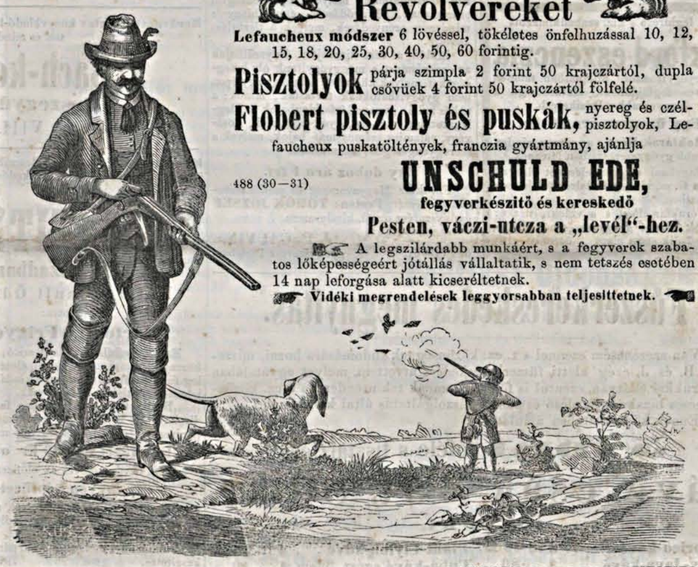

Revolvereket

Lefaucheux módszer 6 lövéssel, tökéletes önfelhuzással 10, 12, 15, 18, 20, 25, 30, 40, 50, 60 forintig.

Pisztolyok párja szimpla 2 forint 50 krajczártól, dupla csővüek 4 forint 50 krajczártól fölfelé.

Flobert pisztoly és puskák, nyereg és czélpisztolyok, Lefaucheux puskatöltények, franczia gyártmány, ajánlja

488 (30—31)

UNSCHULD EDE,
fegyverkészitő és kereskedő
Pesten, váczi-utcza a „levél“-hez.

A legszilárdabb munkáért, s a fegyverek szabatos lőképességéért jótállás vállaltatik, s nem tetszés esetében 14 nap leforgása alatt kicseréltetnek.

Vidéki megrendelések leggyorsabban teljesittetnek.

WODIANER F.

könyvnyomdász (Pest, megyeház-tér 9-dik szám alatt) kiadásában megjelenik, s kiadó-hivatalában, valamint minden posta-hivatalnál megrendelhető:

„Magyar Néplap“ politikai hetilap és melléklapja a „MULATTATÓ,“ mind a két lapnak ára negyedévre csak 1 frt.

„Szabad Magyarország“ határozottan szabadelvü politikai hetilap, ára negyedévre 1 frt.

„Ungarische Presse“ német nyelven megjelenő politikai hetilap, ára negyedévre 1 frt.

„Tanulók Közlönye“ ifjusági hetilap, ára negyedévre csak 50 kr.

„Országos Honvéd-Naptár“ 1870-dik évre szóló diszesen és számos képpel kiállitott naptár, bolti ára 1 frt., 5 példányra egy tiszteletpéldány jár.

„Vén Honvéd-Naptár“ ára 40 kr. A lapoknál 8 egyszerre beküldött példányra egy tiszteletpéldány jár. 715 (1)

PILULES DE HAUT.

Ezen növényi hashajtó szer

az, mely Franciaországban legáltalánosabban használtatik. Ellentétben más **hashajtószerekkel, ez csak akkor működik jól, ha igen jó tápláló étkekkel és erősitő italokkal, u. m. bor, kávé, thea, jó husleveszsel** stb. vétetik be és emésztetik meg. Hogy az embernek ezen pilulák által hastisztulása legyen, választhatja azon órát és évési időt, mely étvágya vagy foglalkozásával leginkább megegyez. (Lásd a kézikönyv utasitását.)

Egy doboz ára 1 ft. 50 kr.

Főraktár Magyarországra nézve: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész urnál **Pesten,** király-utcza 7. szám. 693 (5—6)

Biztos és gyors megölése

a patkányok és egereknek,

egy cs. kir. kizárólagos szabadalm. patkány- és egér-irtószerrel gyertya-alakban.

Egy darab ára 50 kr. ö. ért.

Valódilag kapható Pesten: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész urnál, király-utcza 7. sz. Továbbá a birodalom legtöbb fő- és mezővárosaiban. 657 (9—9)

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870 (egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

2-ik szám. Tizenhetedik évfolyam.

Pest, január 9-én 1870.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujsag és Politikai Ujdonsagok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — **Csupán Politikai Ujdonságok:** Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonsagokat** illetöleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszor- vagy többszöri igtatásnál csak 7 krajczárba számittatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Oppelik Alajos,** Wollzeile Nr. 22. és **Haasenstein és Vogler,** Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj, külön minden igtatás után 30 ujkrajczár.

Szentjóbi Szabó László arczképéről.

A Vasárnapi Ujság mult évi utolsó számai egyikében Bacsányi életrajzát közölte, arczképével, kiegészitéseül az érdekesen s meglehetős terjedelemmel leirt Martinovics-féle mozgalmaknak.

Az életrajziró (—á—r) sajnálattal emliti, hogy a költő Szentjóbinak arczképét — mivel nincs — az emlitett lap nem közölheti. Én sem vagyok ugyan képes a Hevréká-t teljes biztossággal elmondani; de ide vonatkozólag érdemesnek tartom a következők elmondását.

Sohasem emlékezhetem meg ugy Bacsányiról, hogy személyiségének, munkásságának *valódi*, elfogulatlan megismerésével (talán hizelkedem magamnak!?) balsorsát látva, el ne szomorodnám. Nincs itt hely, sem idő, részletesen kifejteni gondolataimat, de sokszor s elevenen érezem, hogy Bacsányinak mennyivel meghatóbb, (tetszetősb — mondják némelyek — elvakitott szemem előtt), nemesb jelleme van a Kazinczyénál, kivel — megvallom — párhuzamba szeretem vonni.

Paraszt családból származva, nem középszerü észtehetségével sikerült Bacsányinak felküzdenie magát. Függő helyzetre lévén kényszeritve mégis, mint nevelő, mint bécsi finánczti szt, udvari fogalmazó: független kivánt és birt elvégre lenni szerencsétlenségére. Nem puszta divat volt nála a franczia mozgalmak által elöidézett szabad eszmejárás, hanem bensö szükség, — követelmény. Igy kész és bátor volt áldozatra, saját szerencséje föláldozására. Nem vett bár közvetlen részt a Martinovicsról nevezett összeesküvésben: de a törvényszék előtt ki merte fejteni *veszélyes* elveit. Majd leforditotta Napoleonnak „A magyarokhoz“ intézett proklamációját, sőt hogy hatása legyen — noha nem volt — irt maga is — Kazinczy kifejezése szerint — Hungarus ad Hungaros-t. Tettel bizonyitotta elveit — eldobván a koczkát, melyen jó szerencséje, boldogulása függött. Erös meggyözödés folytán, — a mit meg nem foghat Kazinczy, irván: „miért remél kivül boldogságot, mikor azt itthon találni lehet?“ sőt becsületes embernek sem hiszi: „mert miért csinál fényért, pénzért olyat, a mitől borzad a becsületes ember“ (?), számkiüzte magát hazájából. Szeretett hazájából! Mert midön a körülmények kényszere Bécsben, gyülölt hivatalnokká tévén, elöször megállitotta: igyekezett kötelességének teljesitésén, ugy is mint magyar irók kiadója. A „Magyar Minerva“ első kötetében (1798.) foglalt elöbeszédére hivatkozom: minő szép bizonyitványa forró szerelmének az, mely szerint jónak látja kifejezni, hogy késedelme (Ányos kiadásában) ne tekintessék az ő „édes hazájától“: vétkeül. — Midön Bécsböl távozni kellett és sok viszontagság után Linzben megtelepedett, a tulzott ujitás irányában, — melytől távol lévén, egyoldalulag és rémes szinben értesült — hallatta szózatát. Mellőztetett, mint meghaladott álláspontu. És ő e hatást látta. Megkeményedett, érzéketlenné vált a meg nem törhetett büszkeségü férfi. Akadémiai tagsággal való megtiszteltetése sem tudta fölmelegiteni.

SZENTJÓBI SZABÓ LÁSZLÓ.

Irodalmi pályájának e zordságánál magánélete nem volt kellemesb. Költeményeiben nem szeret megemlékezni subjectiv érzelmeiröl, ha csak azok nem a hazára, a szabadságra vonatkoznak. A *barátságnak* egypár dalt szentelt, melyet ki kell vennünk amaz átalános jellemzésböl. A barátságot börtöntársa Szentjóbi iránt nem tudta elpalástolni. A hozzá és Szentjóbi kedveséhez, Lizához intézett versek egyszerüek, de értékük öszinte hangjok valódiságában áll.

Közelebb jöve már tárgyunkhoz, melynek becsét hogy megértessem — tértem ki enynyire: kérje ki bárki azon példányt a muzeumból, mely Bacsányié volt Szentjóbi „Költeményes Munkái“-ból (Pest, 1791.), ha egy fekete tintával rajzolt arczképet megtekint, mely csupán körvonalait tünteti föl egy emberi arcznak, és hasonló ahhoz, mit holmi vándor müvészek fekete papirból arczkép gyanánt, rögtönözve kimetszenek; ha elolvassa Bacsányi irását, hogy ez Szentjóbi arczképe „† 1795.“ (talán a halálos ágyról véve a mintát), viszont a sokat mondó pár klasszikus sort:

Quem nunc tam longe, non inter nota sepulchra
Detinet extremo terra aliena solo,

mondom, ki ezeket megtekinti s utángondol: az érzelem valódiságát, mely oly egyszerüen s meginditólag lel kifejezést, lehetlen, hogy föl ne ismerje.

Lehetlen, hogy fájdalmas érzés ne keljen szivünkben a kemény kor iránt, melynek nem csupán Szentjóbi lett áldozatja. Bacsányit és Szentjóbit nem csupán a barátság, hanem a végzet is összekötötte. Mintha Bacsányi saját maga sorsát is kifejezte volna ama pár sorban.

Varró Sándor.

Köszönet az érdekes közleményért. Utmutatása szerint kikértük a muzeumi könyvtárból Szentjóbi Szabó László „Költeményes Munkái“-nak azon példányát, mely Bacsányi tulajdona volt. Ott van, a könyv elejéhez, ostyával fölragasztva a kis árnyrajz (silhouette), mely alá Bacsányi kezével jegyezve olvassuk: „Szentjóbi Szabó László.“ S ismét a könyv végén, a belső fedélül szolgáló tiszta lapon: „† 1795,“ s alatta a Catullusból vett distichon, melyet magyarul adni igy kisérlenénk meg: